

ПРИЛОЖЕНИЕ

ОБРАЗЕЦ ЗА ПРОГРАМИТЕ ПО INTERREG

ССИ	[15 знака]
Заглавие	[255] Програма INTERREG-ИПП ТГС България - Турция 2021-2027
Версия	1.0
Първа година	2021 г.
Последна година	2027 г.
Допустими от	
Допустими до	
Номер на решението на Комисията	
Дата на решението на Комисията	
Номер на решението за изменение на програмата	[20]
Дата на влизане в сила на решението за изменение на програмата	
Региони по NUTS (Номенклатура на териториалните единици за статистически цели) в рамките на програмата	Република България Област Бургас, област Ямбол, област Хасково Република Турция Провинция Одрин, провинция Лозенград (Къркларели)
Направление	

1. Съвместна програмна стратегия: основни предизвикателства пред развитието и отговори на политиката

1.1. Програмен район (не се изисква за програми по направление **В** на Interreg)

Позоваване: член 17, параграф 3, буква а), член 17, параграф 9, буква а)

Текстово поле [2 000]

Районът на трансгранично сътрудничество между България и Турция се намира в Югоизточна Европа и обхваща 5 териториални единици NUTS III (или еквивалентни на тях), а именно: 3 области от българска страна – Бургас, Ямбол и Хасково и 2 провинции от турска страна – Одрин и Лозенград (Къркларели).

Границата между България и Турция е с дължина близо 288 км. (включително три действащи гранични контролно-пропускателни пункта Капитан Андреево – Капъкуле, Лесово – Хамзабейли и Малко Търново – Дерекъой). Общата площ на зоната на ТГС обхваща около 29 000 км². В България то представлява 14,99 % от цялата територия на страната, докато в Турция представлява 1,58 %.

Селищната структурата на района се характеризира с наличието на 5 средно големи града: Бургас, Ямбол и Хасково, от българската страна, и Одрин и Лозенград от турска страна.

На северозапад районът граничи с планините в източната част на Родопите и с ниските хълмове на планината Сакар в България. На югозапад той граничи с Егейско море в Турция. На североизток – Балканския район в България, на изток – Черноморското крайбрежие и на югоизток - планините Странджа/Йълдъз.

Водните запаси на зоната на трансгранично сътрудничество се състоят както от повърхностни, така и от подземни води. Марица/Мерич и река Тунджа/Тунча са най-големите в региона. Планините Странджа/Йълдъз са най-богатите на водни ресурси в целия трансграничен район, тъй като пет реки извира от тях. Повърхностните води са представени и от няколко големи езера, разположени както от българска, така и от турска страна.

Климатът варира от преходно-континентален до континентално-средиземноморски. Граничният регион се оценява като притежаващ богато културно и природно наследство и висока степен на екологична чувствителност по отношение на изменението на климата.

1.2. Съвместна програмна стратегия: Обобщение на основните общи предизвикателства, като се вземат предвид икономическите, социалните и териториалните различия и неравенства, съвместните инвестиционни потребности и взаимното допълване и синергиите с други програми и инструменти за финансиране, извлечените поуки от опита в миналото и макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато програмният район в своята цялост или частично попада в обхвата на една или няколко стратегии¹.

¹ Описанието по-долу е структурирано по начин, който да предоставя основано на факти обобщение на най-новите социално-икономически предизвикателства, пречките пред развитието и икономическите движещи сили на трансграничното сътрудничество с цел определяне на стратегията на програмата за сътрудничество. Резюмето обаче среща трудности с ограничеността на данните поради липсата на сравними и еквивалентни данни по NUTS 3 в двете държави. В Турция повечето

За справка: член 17, параграф 3, буква б), член 17, параграф 9, буква б)

1. ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ И ТЕРИТОРИАЛНИ РАЗЛИЧИЯ

Многоаспектните фактори се сблъскват и оформят специфичния контекст на трансграничното сътрудничество по външните граници на ЕС. Не е възможно да се поставят на заден план разделителните линии по външните граници на ЕС, чиито особености могат да бъдат проследени във всяка област на политиката и институционална среда. Един такъв фактор е разнообразната история и култура, които има всяка от двете държави, чието разнообразие обаче често възпрепятства усилията за изграждане на приобщаващи общества за трансгранично сътрудничество и за приемане на мултикултурни и многосекторни политики за трансгранично сътрудничество с цел насърчаване на траен просперитет в региона. Друг фактор са различните институционални управленски структури в двете държави, които често застрашават опитите за съвместни и интегрирани действия и решения. Едновременното прилагане на политиката на ЕС за разширяване и сближаване често е в конфликт с паралелното преследване на техните индивидуални цели. Всичко това са само няколко от предварителните условия, които определят различни стратегически акценти и подходи за изпълнение в програмите по Interreg по външните и вътрешните граници. Въпреки че повечето вътрешни програми на ЕС предоставят подкрепа за решения на глобалните предизвикателства, териториите по ТГС-ИПП все още са изправени пред необходимостта да наваксат социално-икономическото си развитие. По този начин основното съвместно предизвикателство на региона на трансграничното сътрудничество за периода 2021—2027 г. е да поеме по-технологичен курс на развитие, като се възползва от икономическите резултати, водещи до растеж, както и да намали неравенствата в доходите и различията в достъпа до услуги от общ интерес. Последните се характеризират със слаб трансграничен институционален контекст. Когато се съчетава с липсата на практики без въглеродни емисии, перспективите на ТГС за териториално сближаване в съответствие с целите на ЕС (Териториална програма до 2030 г.; Зеленият пакт) става още по-оспорван. Като цяло, от двете страни на границата се наблюдават редица противоположни икономически тенденции, като по този начин се създават благоприятни предпоставки за обмен и споделяне на знания и добри практики, които в крайна сметка ще допринесат за изграждането на кооперативни трансгранични икономически отношения.

Извършеният териториален анализ за целите на програмирането и неговата актуализирана версия дават възможност за структуриране на основните констатации в следните групи от области на политиката, разглеждани от гледна точка на предизвикателствата и движещите сили за развитие:

1.1. Противоположни демографски тенденции

Населението на българската част от програмния район представлява 10,82 % от общото население на страната и 49,51 % от общия регион на ТГС (Евростат, 2019 г.). Съответните данни за турската част (регион TR21) са 0,94 % от общото население на страната и 50,49 % от общия регион на трансграничното сътрудничество. Турската страна на програмния район има по-голяма

статистически данни се събират на ниво NUTS 2. Навременността и източниците на данни разкриват още едно методологично опасение. Често това е така, когато важни показатели не присъстват равномерно и на двете територии. Когато настъпи това ограничение, вместо това се използват данни от по-горна пространствена скала (NUTS 2—1, национално равнище), като се отчита съпоставимостта (по отношение на източниците, измерването и навременността), реципрочността и уместността в контекста на трансграничното сътрудничество, така че да се отрази по-добре териториалното измерение на секторните политики на всички равнища на управление, чиято необходимост е подчертана в Териториалната програма до 2030 г.

гъстота на населението (61 души на кв. км), а българската гранична територия е по-слабо населена (44 души на кв. км). При естествения прираст на населението и нетната миграция се наблюдават значителни демографски различия между двете територии. В двата подпоказателя за 2019 г. стойностите за България са отрицателни, с изключение на област Бургас, чиято нетна миграция е положителна, докато данните за Турция са положителни. Дялът на населението на възраст 65 години и повече в българската част на граничната зона не благоприятства икономическия растеж – той възлиза на 21,2 %, докато за Турция данните показват по-благоприятен дял – 13,6 %. Възрастовата група 15—65 години отново е по-добре представена на турска територия, докато групата „под 15 години“ се ползва с еднакви пропорции и на двете територии.

Процесите, които водят до противоположни демографски тенденции в програмния район, са сложни; ето защо са необходими по-интегрирани и целенасочени политически отговори за по-добро справяне с демографските различия.

1.2 Бедност и неравенства в доходите

Перспективата за оценка на бедността се предлага от данни на Евростат², които показват, че територията на трансграничното сътрудничество попада в групите региони с най-висок процент на риск от бедност и социално изключване. Почти една четвърт от общото население (България — 32,8 %, Турция — 39,8 %) се счита за изложено на риск от бедност през 2019 г. Показателят „риск от бедност и социално изключване по статус на дейност“ разкрива националните различия и предполага някои неравенства в доходите между три основни групи лица, както следва: заети лица (България — 16,6 %, Турция — 26,3 %), безработни (България – 50,6 %, Турция – 44,9 %), пенсионери (България — 34 %, Турция — 8,7 %). България е на трето място сред пенсионерите в ЕС-28, изложени на риск от бедност през 2019 г., докато реципрочни данни за Турция поставят страната в по-добро положение, което е под средното за ЕС-28 (2013—2020 г.) (16 %).

Що се отнася до неравенствата в доходите, данните на Евростат за 2019 г. (измерени чрез коефициента „квинтилно съотношение на доходите“³) показват, че и двете държави имат дълъг път да настигнат средните стойности за ЕС, особено България, чието изравняване на доходите се влошава.

ЕС-28 (2013—2020 г.): 5.22 (2015 г.), 5.09 (2019 г.)

България: 7.11 (2015 г.), 8.10 (2019 г.)

Турция: 8.61 (2015 г.), 8.35 (2019 г.)

Връзката между застаряването на населението и неравенството в доходите е очевидна, особено в територии с висок процент пенсионери, изложени на риск от бедност (България). Различни социални групи понесат непропорционална тежест, свързана с бедността и разпределението на доходите. Поради това всички тези аспекти изискват интегриран, многосекторен и многостранен подход за справяне с първопричините за бедността, осигуряване на основни потребности за всички и гарантиране, че бедните имат достъп до производствени ресурси, включително образование и обучение, така че да се постигне устойчив поминък и качествен живот.

² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_statistics_at_regional_level#Poverty_and_deprivation

³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en

1.3 Слабост на връзката между образованието и пазара на труда

Въпреки че дялът на завършилите начално и средно образование в цялата област на трансграничното сътрудничество е малко над или много близък до средната национална стойност за съответната държава, дялът на тези, които напускат системите за образование и обучение, достига тревожни размери. На национално равнище, „Преждевременно напуснали системата на образованието и обучението (% от населението на възраст 18—24 години)“⁴ (показател на Евростат) показва значителни различия между двете държави:

ЕС-28 (2013—2020 г.): 11,2% (2014 г.); 10,3% (2019 г.);

България: 12,9% (2014 г.); 13,9% (2019 г.);

Турция: 38,3% (2014 г.); 28,7% (2019 г.)

Турция и България не покриват целевия показател „Образование и обучение 2020“ (Стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението) от 10 % дял на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението. Въпреки наблюдавания голям дял на преждевременно напусналите образователната система в Турция, което прави страната с най-лоши европейски резултати по този показател, Турция отбелязва спад от 10 % на напускащите за период от 5 години, докато данните за България показват леко увеличение за същия период от време.

И в двете държави разработването на учебни програми, одобряването на учебници и рамката за практиките за оценяване са определени централно. Това прави средното образование недостатъчно гъвкаво, за да може непрекъснато да се актуализира с оглед на бързото технологично развитие, а възможностите за адаптиране на учебните програми са ограничени до тези на избирателните класове и извънкласните дейности. Това съображение е важно, когато трябва да се въведат териториални мерки за преодоляване на определени дефицити в образованието.

Що се отнася до университетското образование, за което се счита, че играе съществена роля в обществото, дялът на завършилите висше образование за българската част на границата е от 2 до 5 пъти по-нисък от средния за страната, докато за турските провинции съответните данни са относително близки до националните. Във всяка от двете страни на границата има 2 университета, включително един филиал на Тракийския университет (Стара Загора) в Хасково, общо 5 академични институции в областта на трансграничното сътрудничество.

Необходими са обаче повече усилия за подобряване на пригодността за заетост на турските студенти, както е видно от сравнителния мониторинг на наблюдението на образованието и обучението за 2020 г. на Европейската комисия⁵. Държавите докладват липса на резултати, в четири посоки (1-прогнозиране на пазара на труда, 2- участие на работодателите във външна оценка на качеството, 3- стимули за стажове за всички студенти, 4- системно използвани проучвания на дипломираните лица) и покриват само *професионалното ориентиране за всички студенти във ВУЗ*. По отношение на България показателят „възможност за заетост на дипломираните лица“ се покрива изцяло.

⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_14/default/table?lang=en

⁵ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1538f2e6-3907-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-178475363>

Като цяло България и Турция демонстрират слаби резултати в областта на образованието за възрастни. Показателят „Участие на възрастните в обучение“ за 2019 г., поддържан от Евростат, поставя България (2 %) и Турция (5,7 %) в долната част на класацията на ЕС (ЕС28: 11.3%).

Преходът от образование към работа се вижда добре чрез показателя NEET (млади хора, които се намират извън системите на заетост, образование или обучение). Той е съсредоточен върху броя на младите хора, които се оказват незаинтересовани както от образованието, така и от пазара на труда. Последните национални данни за неработещите, неучащи и необучаващи се млади хора показват слаб преход от образование към работа, показващ тревожни размери, които изискват спешна необходимост от борба с високия процент на младежка безработица.

NEET⁶, 2019 г.

Средна стойност за ЕС:	13,6 %
България:	17,5 %
Турция:	30,9 % (най-висок в Европа)

На областно равнище, равнището на заетост в българската част на програмния район е близко до средното за страната. През 2019 г. се наблюдава постоянен ръст на заетостта, който достига 70,9 % от област Хасково, следвана от Бургас (69,4 %) и Ямбол (63,1 %).

Равнището на заетост на TR 21 (провинциите Родосто (Текирдаг), Одрин, Лозенград (Къркларели)) поддържа относително постоянна стойност от 2014 г. насам (55—60 %). През 2019 г. обаче той бележи лек спад, считано от 2018 г. (61,4 %), като спадна до 58,6 %.

В целия район на трансгранично сътрудничество повечето заети лица са в сектора на услугите, следван от промишлеността. Най-слабо заетият сектор е селското стопанство.

1.4 Неравенство по отношение на достъпа до здравно обслужване

Здравните предизвикателства в граничния район по ТГС са свързани главно с 1) неравнопоставеността при предоставянето на здравни услуги в градските и селските райони, особено от българската страна на границата (район на трансгранично сътрудничество в България); (2) качеството на здравните услуги, (3) недостигът на медицински специалисти – повече в района на трансгранично сътрудничество в България.

Обхватът на здравните услуги се различава значително и от двете страни на границата. Здравната инфраструктура от турска страна има по-голям капацитет от този на съседните ѝ райони. Това се вижда най-добре чрез съотношението „легла спрямо жители“. Данните за българската страна на програмния район са под средната национална стойност, докато обратният резултат (над средната стойност за страната) характеризира здравната база от турска страна. Диаметрално противоположни данни се появяват при предлагането на здравни специалисти. Противно на схващането, че повече легла се нуждаят от повече здравни работници, турската част от граничната зона има по-ниско от средното за страната съотношение „жители на лекар“, докато българската страна на границата бележи над средното за страната равнище на наличие на здравни

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_20/default/table?lang=en

специалисти. Това обаче не винаги е показател за качеството на здравните услуги. По-често това показва структурни недостатъци в сектора на здравеопазването.

Доходите са определени като ключов фактор, обясняващ неравенството по отношение на достъпа до здравеопазване: колкото по-ниски са доходите, толкова по-неудовлетворени медицински потребности.

Като цяло разходите, разстоянието и времето за чакане играят важна роля за разясняването на проблематичния достъп до медицински грижи. През 2008 г. България и Турция бяха единствените европейски държави, които отчитат най-големите неудовлетворени потребности от медицински прегледи поради разходите, разстоянието и времето за чакане (България — 15 %, Турция — 13 %) ⁷. За 10 години предоставянето на необходимите услуги беше значително подобро, като неудовлетворените по собствена преценка потребности намаляха до 3 % (България) и 7 % (Турция).

Разчитането на решения в областта на електронното здравеопазване в рамките на системата има значителен потенциал за повишаване на ефективността на системата. България изостава в това отношение според целевия анализ на ESPON за 2019 г. относно електронното здравеопазване ⁸. В доклада се посочва, че страната е показала липса на съгласуван подход при разработването на ефективен подход към цифровизацията на здравеопазването. Това се потвърждава и от последното проучване на ЕК на пазара на телемедицината ⁹, което поставя страната в групата на най-слабо развитите държави – членки на ЕС, в областта на телемедицината, като докладва за по-ниски постижения по отношение на приходите от телездравен пазар, използването на електронни мрежи за електронни рецепти, обмена на данни за пациентите с доставчиците на здравно обслужване и т.н.

Като цяло електронното здравеопазване в Турция се развива бавно, въпреки че вече е въведена национална система за електронни здравни досиета (EHR), докато България все още не е постигнала това. Турция все още е в първата си фаза в приложенията за електронно здравеопазване. След обявяването на програмата за здравна трансформация през 2003 г. бяха разработени и приложени на практика много проекти в областта на електронното здравеопазване. Според последния „Атлас на профилите на държавите в областта на електронното здравеопазване“ (2015 г.) на Световната здравна организация, Турция е поставена на по-предно място от България, особено в областта на правната уредба в областта на електронното здравеопазване и правната рамка на електронното здравеопазване.

1.5 Несъответствия в конкурентоспособността и бизнес средата

Световният икономически форум, който измерва конкурентоспособността между държавите от 1979 г. насам, я определя като „набор от институции, политики и фактори, които определят равнището на производителността на дадена държава“. Производителността е важна, тъй като беше установено, че тя е основният фактор за растежа и равнищата на доходите. В изданието за 2018—2019 г. на Световния индекс за конкурентоспособност (GCI) България се нарежда на 49-

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SILC_13_custom_721389/default/table?lang=en

⁸ https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/Final%20report.%202019%2003%2025_final%20version_0.pdf

⁹

https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/2018_provision_marketstudy_telemedicine_en.pdf

то място от 141-те анализирани държави, като отбелязва напредък от 51-во място в предишното издание, докато Турция е на 72-ро място в световен мащаб. Той не се е променил от предишното издание. Данните от изданието от 2019 г. показват, че България постига по-добри резултати по отношение на макроикономическата стабилност, условията на пазара на труда, финансовата система и показателите за иновационната екосистема. В същото време цифрите за следните стълбове показват необходимост от подобрене: инфраструктура, здравеопазване, продуктов пазар и бизнес динамика. Резултатите на Турция са противоположни, със значителен напредък в здравеопазването, размера на пазара и инфраструктурата, като същевременно губи позиции по отношение на капацитета за иновации, институциите, продуктовия пазар и пазара на труда.

Един от най-често срещаните проблеми при извършването на стопанска дейност в Турция е липсата на налично, достъпно и разнообразно финансиране. Възможностите за „втори шанс“ също са ограничени, както и практиките за интернационализация. В неотдавнашно проучване на ОИСР се посочва, че участието на Турция в световните вериги за създаване на стойност остава под потенциала поради неефективното разпределение на капитала и труда¹⁰.

Бизнес средата в двете държави наподобява отчетлива двойна структура. В едната крайност съществуват няколко големи модерни, капиталоемки, основани на ресурси, зависими от вноса и ориентирани към сглобяване предприятия, докато в другата крайност има малки и микропредприятия, които използват много прости и традиционни технологии, и обслужват ограничен местен пазар. Следователно важен бъдещ курс на действие, който изисква широко внимание на трансграничното сътрудничество, е необходимостта местните икономически оператори да предприемат технологична трансформация, като се насърчава постепенното преминаване на производството от нискотехнологични към средно- и високотехнологични продукти, което изисква широко използване на нови технологии и решения.

Броят на предприятията от двете страни на границата нараства всяка година, заедно с увеличаването на техния оборот, въпреки че данните за последните са налични само за българските гранични райони. Микропредприятията представляват 96 % от всички предприятия. Секторната специализация в областта на трансграничното сътрудничество е съсредоточена в сектора на услугите (търговия на едро и дребно), следвана от строителството и производството. Освен това интензивната селскостопанска индустриализация се осъществява в област Одрин, тъй като се намира в пресечната точка на три важни реки (Мерич/Марица, Тунча/Тунджа и Арда), което прави региона плодородна земя. Приблизително 50 % от производството на ориз, 25 % от производството на слънчогледово масло и 3 % от производството на пшеница в Турция се осъществява в Одрин. Следва да се отбележи, че поради стратегическото си пресичане на енергийните коридори, свързващи доставчиците на енергия от Изтока и потребителите на енергия на запад, тръбопроводният транспорт също е добре развит в областта на трансграничното сътрудничество. Като цяло, областта на трансграничното сътрудничество има голям потенциал за икономическа диверсификация, като се възползва от множество предимства, които дават възможност за силна транспортна, енергийна, комуникационна и логистична инфраструктура.

По отношение на бизнес средата, Турция заема 33-о място от 190 държави в класацията „Doing Business“ на Световната банка за 2020 г., а България се нарежда на 61-во място. Турция постига най-добри резултати по отношение на „Защита на миноритарните инвеститори“, „Прилагане на

¹⁰ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264309753-8-en/index.html?itemId=/content/component/9789264309753-8-en>

договори“ и „Плащане на данъци“, докато най-ниските оценки отчитат „Решаване на проблеми, свързани с несъстоятелност“, „Стартиране на предприятие“ и „Работа при издаване на разрешения за строителство“. България е с най-лоши резултати по отношение на „Стартиране на предприятие“, „Достъп до електроенергия“ и „Плащане на данъци“, като е на по-предна позиция в индекса „Трансгранична търговия“ и „Защита на миноритарните инвеститори“ (наравно напред с Турция).

1.6 Несъответствия в постиженията в областта на цифровите технологии и иновациите

В целия район на трансграничното сътрудничество бяха предприети положителни мерки за разширяване на ширококолентовия достъп и увеличаване на достъпа до електронния бизнес и електронната търговия. Оценкаите на държавите обаче показват ниска степен на подготвеност на България и Турция за цифровата трансформация. От създаването на индекса DESI¹¹ България е класирана на последно място във всяко издание на индекса по всички свои показатели – свързаност, цифрови умения, използване на интернет услуги, интегриране на цифровите технологии и цифрови обществени услуги. Според доклада за индекса на цифровизация на Турция, изготвен от Асоциацията на производителите на информатика (TÜBİSAD), рейтингът на Турция за цифровизация се е повишил от 2,94 от 5 през 2019 г. на 3,06 през 2020 г. Въпреки че всички компоненти на индекса показват подобрене в сравнение с миналата година, Турция се е намирала в „средната“ категория цифровизация в рамките на международния сравнителен анализ.

В Европейския сравнителен доклад за иновациите за 2018 г. България и Турция се оценяват като скромни новатори. Подходите за четворна и петорна иновационна спирава са недостатъчно развити и в двете държави. Науката, технологиите и иновациите (НТИ) осигуряват средствата за прехода към продукти и услуги с висока добавена стойност. В цялата област на ТГС резултатите от НТИ остават скромни. Липсата на финансиране за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) ограничава потенциала за иновации, докато по-широкото разпространение на технологиите не получава достатъчно политическо внимание. В бъдеще една по-структурирана връзка между бизнеса и академичните среди би улеснила разпространението на авангардни научни изследвания, а акцентът върху индивидуалните иновации би могъл да спомогне за насърчаването на нов творчески сектор.

Резултатите на Турция в областта на уменията и иновациите са над средните за ЕС и са сравними със средните за ЕС в областта на предприемачеството и околната среда. От друга страна, Турция изостава от ЕС по отношение на достъпа до финансиране и интернационализацията. България следва противоположни посоки – тя постига резултати в съответствие със средното равнище за ЕС по отношение на достъпа до финансиране и интернационализацията, като се нарежда на последно място в областта на предприемачеството и уменията и ; иновации и резултатите ѝ в областта на околната среда са сред най-слабите в ЕС¹². Що се отнася до уменията на служителите в областта на ИКТ, България се справя по-добре, като изостава от средните показатели за Турция и за ЕС. Това се дължи отчасти на бързия растеж на сектора на ИКТ в България през последното десетилетие.

Делът на секторите с интензивно използване на знания в икономиката на двете държави е по-нисък от средния за ЕС, който съответства на по-ниските инвестиции в научноизследователска

¹¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-economy-and-society-index-desi>

¹² Профили на държавите от SBA https://ec.europa.eu/growth/smes/sme-strategy/performance-review_en

и развойна дейност и по-ниска производителност. Повечето работни места се създават от нови предприятия, които се появяват в по-малко продуктивни сектори на икономиката. Това е видно от данните за заетостта в секторите на технологиите и интензивното използване на знания (Евростат *HTEC_EMP_NAT2*), които изравняват България (4 %) със средната стойност за ЕС (4.2 %), докато Турция изостава значително (1 %) е европейската държава с най-ниска заетост в секторите на технологиите и интензивното използване на знания.

Една от най-важните предпоставки за прилагането на политиките и практиките за цифрова трансформация са интернет връзката и използването. И двете държави имат почти еднакви резултати по отношение на използването на интернет и дела на домакинствата с достъп до интернет у дома, но резултатите на Турция са малко по-добри от тези в България. Разпространението на мобилния широколентов достъп също се увеличава и в двете държави. В публикацията на GSMA от 2019 г. „Състоянието на свързаността в мобилния интернет“, България и Турция са поставени в групата на напредналите държави.

1.7 Недоразвита целогодишна туристическа инфраструктура

Разнообразието от природни и културни активи в областта на трансграничното сътрудничество е ключова предпоставка за определяне на целево ориентирано туристическо предлагане. Въпреки това, констатациите показват липса на трансгранични конкурентни целогодишни туристически продукти.

Територията на програмата от българска страна попада в 2 туристически региона: Регион Тракия (културен, здравен, винарски, приключениски и екотуризъм) и Черноморския крайбрежен регион (морски, културен, здравен, религиозен, приключенски и екотуризъм). Поради своето крайбрежно местоположение, област Бургас допринася за почти 40 % от всички легла, нощувки и приходи от туризъм в България. Приносът на областите Ямбол и Хасково е под 1 %.

Въпреки своя културен, исторически и естествен потенциал, Одрин и Лозенград (Къркларели) не са толкова популярни зони за туристическа атракция в Турция, като попадат в сянката на други региони на страната. Що се отнася до летния туризъм, средиземноморските и Егейските брегове, които осигуряват по-благоприятен климат и утвърдена туристическа суперструктура, са по-предпочитани от туристите, отколкото черноморското крайбрежие. И двете провинции постигат резултати под средната национална стойност по всички ключови показатели за туризма.

Освен интензивното развитие на туризма, на черноморското крайбрежие няма други конкурентоспособни туристически продукти в програмния район и целогодишните туристически потенциал и възможности остават неизползвани и неоползотворени. Граничният район има много богата култура и история. Районът, населен от тракийците в античността, е известен с голяма концентрация на руини на тракийски светилища и жертвени олтари, долмени и други археологически обекти. Минералните водни ресурси позволяват комбинация от климатична и балнеотерапия (Поморие, Бургас, Хасково и др.), които биха могли да привлекат много чуждестранни туристи след подходящо популяризиране. Националните паркове Странджа/Йълдъз, Национален резерват „Инеада“, Национален парк „Езеро Гала“ с техните природни забележителности, мегалитни комплекси, уникално блато за културно наследство, блата, езера и крайбрежни пясъчни дюни все още не допринасят за оползотворяването на регионалния туристически потенциал. Всички те представляват ключова предпоставка за разработването на интегрирани туристически продукти, но въпреки разпределената досега широка подкрепа по Interreg за отделни туристически проекти, не е постигнат устойчив интегриран и трансграничен туристически ефект (напр. целогодишни туристически продукти за

трансгранично сътрудничество, които включват посещения на различни обекти за трансгранично сътрудничество). Поради това, въпреки благоприятстващите фактори и предпоставки, туризмът в региона признава непреодолимите слабости: недостатъчно развит туристически продукт като цяло, недостатъчно развита мрежа от туристически дружества, недостатъчно квалифициран персонал в областта на туристическите услуги, лошо състояние и ограничен достъп до обекти на природното и културното наследство. С други думи, съвместното съществуване на обширни и разнообразни морски, планински, балнео- и културни „горещи точки“ в програмния район все още не се е превърнало в устойчив фактор за териториално развитие, въпреки неговия потенциал, частично илюстриран чрез съществуващия, но недостатъчно развит коридор за колоездене на дълги разстояния EuroVelo 13: /Пътят на желязната завеса, преминаващ през България и Турция.

Въздействието на Covid върху туризма поражда допълнителни предизвикателства. Успоредно с необходимостта от развитие на обусловени от туризма местни промишлени отрасли поради неизползвания туристически потенциал, паралелните многостранни усилия и политическите отговори за възстановяване на туристическите връзки с местните заинтересовани страни, други икономически сектори и природни ресурси и екосистеми следва да бъдат стратегически интегрирани и насочени на практика по интегриран и устойчив начин.

1.8 Висока опасност от природни бедствия и загуба на биологично разнообразие

Разнообразието от теренни, климатични, екологични, хидроложки и почвено-климатични характеристики (почви в естествената им околна среда) на територията на ТГС показва значително гео- и биологично разнообразие. Въпреки това, поради екстензивното промишлено производство с отрицателно въздействие върху околната среда, различните замърсяващи околната среда и като се вземат предвид всички отрицателни последици от изменението на климата, районът на ТГС е изложен на висок риск от природни бедствия и загуба на биологично разнообразие. Най-големият замърсител на околната среда в района на ТГС е най-голямото предприятие за рафиниране на нефт на Балканския полуостров – „Лукойл Нефтохим Бургас“ АД, което въпреки внедряването на модерни технологични решения за преработка на сероводород, намаляване на количеството на опасните емисии в атмосферата и водата и безопасно неутрализиране на отпадъците от околната среда, дружеството остава един от най-големите замърсители в страната/региона. Районът на ТГС действа като стратегически пресечна точка на енергийните коридори, свързващи доставчиците на енергия от изток и потребителите на енергия на запад; поради това той носи голяма опасност за околната среда. Освен всичко това, по-голямата част от отпадните води, генерирани в региона, се вливат директно в реките, причинявайки щети и значителни екологични проблеми. Други ключови фактори, които се очаква да окажат неблагоприятно въздействие върху човешкото здраве, околната среда, биологичното разнообразие и икономическия растеж, са: (1) чести наводнения, (2) силни гръмотевични бури, (3) тежки суши; (4) свлачища; 5) увеличаване на честотата на горските пожари поради недостатъчно залесяване, самозапалване на суха трева близо до гори, невнимателна обработка на пожари, неконтролирано изгаряне на битови отпадъци; (6) относително висока сеизмична опасност.

Целостта на почти всички естествени екосистеми в областта на трансграничното сътрудничество, включително миграционните маршрути на птиците – Виа Понтика и Виа Аристотелис, понастоящем е застрашена, отчасти поради текущите климатични промени, но също и поради антропогенния натиск, водещ до влошаване на състоянието на местообитанията и нарастваща заплахата от горски пожари. Броят на популациите на няколко редки вида продължава да намалява. Прилаганите понастоящем подходи и стратегии за управление не

осигуряват ефективно опазване на биологичното разнообразие. Тъй като екологичната инфраструктура в областта на трансграничното сътрудничество като цяло се оценява като недостатъчно развита, липсата на основани на екосистемите практики и услуги за справяне с различните предизвикателства, свързани с околната среда, отслабва усилията за справяне с проблемите, свързани с изменението на климата. Различни анализи, оценки и сценарии на национални и международни институции и експерти поставят България и Турция сред държавите с по-висок риск от изменение на климата.

1.9 Ограничена готовност за екологичен преход

Икономиките на България и Турция са с висока енергийна интензивност. И в двете държави основният енергиен източник са въглищата. В Националния план за действие за енергийна ефективност за периода 2017—2023 г. на Турция (НПДЕЕ) енергийната ефективност е определена като приоритетна област. Страната разполага с важни ресурси за вятърна, водна, геотермална и слънчева енергия, за да се проучи потенциалът на енергията от възобновяеми източници. Турция диверсифицира своя енергиен микс чрез увеличаване на инвестициите в тези източници. За едно десетилетие инсталираните мощности за енергия от възобновяеми източници почти се удвоиха¹³. Турция заема челно място в света по отношение на инсталираните мощности през 2017 г., особено в слънчевата, вятърната, геотермалната и водноелектрическата енергия. Целта на стратегията за енергийния пазар на електроенергия и сигурността на доставките е била 30 % до 2023 г. Тази цел почти е постигната – 29,3 % през 2017 г. Секторът обаче все още е на етап на развитие и делът на възобновяемите енергийни източници варира в зависимост от производството на водноелектрическа енергия и използването на въглища и газ.

България продължава да е най-енергоемката икономика и икономиката с най-големи емисии на парникови газове в ЕС, далеч пред останалите. Съгласно Националната стратегия за адаптиране към изменението на климата и плана за действие за 2030 г., емисиите от енергийния сектор в България през 2016 г. са намалели с 47,9 % в сравнение с базовата година (42,386 Gg CO₂e през 2016 г. в сравнение с 81,320 Gg CO₂e през 1988 г.). Поради това страната все още е на път да постигне своите цели по отношение на емисиите на парникови газове и енергията от възобновяеми източници. Тя не напредва към индикативните цели за енергийна ефективност, а разликата между настоящите и целевите равнища на потребление на енергия става все по-голяма.

По отношение на ефективното използване на ресурсите, Турция трябва да разработи допълнителни икономически инструменти за специалните потоци от отпадъци. Процентът на рециклиране на битовите отпадъци е най-ниският в Европа – 0,3 % през 2018 г. Страната трябва да удвои усилията си, за да затвори своите депа за отпадъци, които не отговарят на изискванията, и да инвестира в намаляването, разделянето и рециклирането на отпадъците.

Въпреки че в България са предприети политически действия за насърчаване на екологичния преход, страната продължава да изостава от ЕС по отношение на всички компоненти на кръговата икономика¹⁴. Мащабът на производителността на ресурсите в Турция също е далеч под средния за ЕС-28. И в двете държави липсва стратегия за кръгова икономика. Поради това е налице неотложен призив към двете държави да се справят с предизвикателството да насърчават

¹³ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264309753-8-en/index.html?itemId=/content/component/9789264309753-8-en>

¹⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/main-tables>

и подкрепят по-активно принципите на кръговата икономика и свързаните производствени практики.

1.10 Постоянно трансгранично миграционно напрежение

Последната вълна от широкомащабна миграция към ЕС, която се състоя през 2015 г., изправи българските и турските трансгранични органи пред безпрецедентна ситуация, която изискваше координиран подход за справяне с нея. Нито един от трансграничните органи обаче не е бил готов да действа по такъв начин. Кризата с мигрантите разкри много области от управленска и оперативна важност, които се нуждаят от допълнително подобряване и укрепване на капацитета за оперативно сътрудничество на българските и турските правоприлагащи органи за управление на миграционните потоци по дух на сътрудничество и хуманно, като същевременно се запази вътрешната стабилност и се гарантира националната сигурност. Въпреки че броят на лицата, търсещи убежище в България, и броят на молбите за международна закрила в Турция са намалели повече от два пъти от 2017 г. насам, броят на незаконните мигранти в двете държави нараства всяка година, както подчертава ECRE¹⁵ в своите доклади за отделните държави за 2020 г. Освен това се очаква, че незаконната миграция в областта на трансграничното сътрудничество най-вероятно ще продължи да поражда загриженост по отношение на сигурността и хуманитарните въпроси, като се има предвид продължаващата социална и политическа нестабилност в Близкия изток и Южна Азия. Тази ситуация изисква адекватна институционална и оперативна реакция, за да се гарантира, че никакви предполагаеми или действителни недостатъци в управлението на миграцията в транзитните региони (като Турция и България), които биха могли да доведат до миграционна криза, идентична с тази от 2015 г., няма да се появят отново. Тъй като въпросите от значение за миграцията ще продължат да бъдат основен проблем в Европа и по външните граници на ЕС, а сложният характер на смесените потоци от икономически и други мигранти, бежанци и лица, търсещи убежище, ще представлява допълнителни предизвикателства. Освен това такъв сложен въпрос не може да бъде разгледан само от отделните органи от двете страни на границата. По-скоро е необходим стратегически, всеобхватен и многостранен подход, който да замени преобладаващите реакции на извънредна база с трансгранични съвместни и трайни решения.

1.11 Съвместните предизвикателства накратко

Демографските тенденции и нарастващият недостиг на умения показват, че и двете държави трябва да инвестират повече и по-добре в уменията на настоящата и бъдещата си работна сила, както и да свържат по-добре образованието и обучението с нуждите на пазара на труда;

— Противоположни тенденции в заетостта – ръст в българската част на програмния район, докато делът му леко намалява през TR21. Необходими са по-индивидуализирани усилия и информационни стратегии за подобряване на пригодността за заетост на нискоквалифицираните и младите хора, по-специално на незаетите с работа, учене или обучение

— Наблюдавани различия между търсенето и предлагането на здравни услуги в градските и селските райони и между различните групи доходи; Турция е по-напреднала в областта на електронното здравеопазване, а България изостава;

— Уязвимите групи хора и групите в неравностойно положение продължават да имат ограничен достъп до услуги от общ интерес, поради което интегрираните мерки за подобряване на

¹⁵ Европейски съвет за бежанците и изгнаниците, <https://www.asylumineurope.org/reports>

качеството на услугите и за активно икономическо приобщаване на уязвимите лица следва да бъдат определени приоритетно и с оглед на ИКТ, като се даде възможност за повече цифрови решения;

Нарастващо равнище на приемане на ИКТ в българската част от областта на трансграничното сътрудничество, докато турската страна е по-слабо напреднала. И двете държави обаче работят в среда с по-малко цифрови промени, което дава възможност за разработване на по-цифровизирани решения в различни области на политиката;

— Системите за научни изследвания и иновации на двете държави са недостатъчно развити и са изправени пред редица структурни недостатъци, но Турция напредва добре с интензивността на НИРД, а България трябва да навакса по-решително и решително наваксване;

— Липсата на трансгранични конкурентни туристически продукти в рамките на годината възпрепятства развитието на туристическата индустрия на ТГС;

— Районът за трансгранично сътрудничество е изложен на висок риск от природни бедствия и загуба на биологично разнообразие поради интензивни промишлени и антропогенни товари;

— Високо потребление на енергия, доминиране на въглищата в общите енергийни доставки, недостатъчно изградени мощности за енергия от възобновяеми източници и недостатъчно развити циркуляционни модели забавят темпа на ТГС, за да допринесат за неутрална по отношение на климата конкурентоспособност и преход без въглеродни емисии;

— Незаконната миграция в района на ТГС между България и Турция най-вероятно ще продължи да поражда опасения по отношение на сигурността и хуманитарната помощ, но досега не са осъществени достатъчно съвместно действия за институционално и оперативно сътрудничество за укрепване на доброто управление на миграцията в трансграничния район по координиран и солидарен начин.

2. ДВИЖЕЩИ СИЛИ

2.1 Положителен макроикономически контекст

България и Турция притежават макроикономическа стабилност и потенциал за растеж. Що се отнася до България, страната се колебае около 3 % от 2016 г. насам, с обща факторна производителност, основният фактор за нейното разширяване, наред с нарастващия експортен пазарен дял, увеличаването на разходите за труд за единица продукция и продължаващата интеграция в световните вериги за създаване на стойност, са в основата на конкурентната позиция на България. Благодарение на силното вътрешно търсене и инвестиции, БВП на Турция се е увеличил средно с 4,4 % през последните 5 години. Структурата на икономиката се подобри, а икономическата интеграция с ЕС се запази висока. Очаква се обаче кризата, свързана с COVID-19, да влоши значително икономическите перспективи на двете държави през 2020 г., по-специално по отношение на растежа на БВП, публичните финанси и заетостта. Икономиката на Турция е по-уязвима поради високата ѝ интеграция в световните вериги за създаване на стойност и зависимостта от туризма и транспорта – два от най-тежко засегнатите сектори.

На равнище ТГС се открояват някои несъответствия в регионалния БВП. В номинално изражение икономическият резултат за 2018 г. на всяка от турските провинции на ТГС е много по-висок от този на който и да е български район. БВП на Лозенград (Къркларели) (3,361 милиона евро) например е 6 пъти по-висок от БВП на област Ямбол (593 млн. евро). Най-голямата икономическа

продукция в българската част на ТГС се произвежда в област Бургас (2 644 милиона евро), чийто БВП все още е по-нисък от този на Одрин (3, 096 милиона евро) и Лозенград (Къркларели) (3,36 милиона евро). От гледна точка на растежа на БВП турските провинции отново постигат добри резултати в сравнение с тези от българската страна. Не са наблюдавани признаци на икономически спад в програмния район, напротив, обхватът на икономическите дейности се увеличава във всеки от регионите по ТГС, но икономиката на ТГС от турската страна на границата е по-производителна.

Брутна добавена стойност (БДС) е друг важен показател за икономическите резултати. През 2017 г. МСП имаха важен принос за турската „нефинансова икономика“¹⁶. Те са представлявали значителен дял (73,9 %) от общата заетост, осигурявайки почти три от четири работни места в Турция, надвишавайки в голяма степен средния дял на заетост на МСП в ЕС от 66,5 %. Техният дял на добавената стойност от 53,9 % обаче е малко по-нисък от средния дял на МСП в ЕС от 56,4 %. В България МСП генерират две трети от общата добавена стойност и три четвърти от общата заетост в страната, което далеч надвишава съответните средни стойности за ЕС от 56,4 % и 66,6 %. Годишната производителност на МСП, изчислена като добавена стойност на заето лице, възлиза приблизително на 12 800 евро. От друга страна, средната стойност за ЕС е почти 3,5 пъти по-висока – 44 600 евро. Средно всяко лице, наето от турско МСП, генерира само около една четвърт от добавената стойност, възлизаща на 10 700 евро, докато средната стойност за МСП в ЕС е над четири пъти по-висока, както е посочено по-горе.

На равнище ТГС, повечето МСП извършват дейност в сектора на услугите, чиято брутна добавена стойност формира регионалната специализация, следвана от промишлеността и селското стопанство, които само в Одрин и Ямбол са с дял над средния за ТГС. Що се отнася до БДС, промишлеността е представена по-активно в провинция Лозенград (Къркларели), докато услугите преобладават значително в Бургас и Хасково.

Безработицата е друг макроикономически показател, който показва благоприятни икономически перспективи за региона на трансграничното сътрудничество. Въпреки че равнището на безработица в Турция се е увеличило умерено от 9,9 % през 2014 г. на 13,7 % през 2019 г., на равнище ТГС (TR21: Текирдаг, Одрин, Лозенград) е по-ниска от средната за страната и поддържа постоянен темп – 7,6 % (2014 г.) и 7,5 % (2018 г.). България поддържа по-здравословно равнище на безработица – 4,2 % през 2019 г., което е доста под средното за ЕС-28 (6,3 %). На равнище ТГС тя е намаляла значително от средно 12 % през 2014 г. на 5,3 % през 2019 г., но въпреки това е по-висока от средната за страната.

Следва също така да се подчертае, че положителните търговски практики между България и Турция са ключов показател за пораждащите растеж двустранни икономически отношения. Данните показват тенденция към постоянно нарастване през последните години. България е сред първите 10 държави в областта на износа и вноса на провинции Одрин и Лозенград (Къркларели).

2.2 Потенциал за интеграция в международната туристическа мрежа

Един от европейските велосипедни маршрути, а именно трасето EuroVelo 13: Пътят на Желязната завеса, преминава през зоната за трансгранично сътрудничество. Това дава възможност за посещение на 20 държави, като се започне от северна Финландия и преминавайки в близост до Балтийско море, Германия, Чешката република, Словакия-Братислава, Румъния и зсе завърши в България, в малкия черноморски град Резово. Следването на този маршрут с дължина повече от

¹⁶ Информационен лист на SBA за Турция за 2019 г.

9 950 км е поука за жива история, но също така представлява добре дошло напомняне за мира и помирението, последвали падането на „завесата“.

Маршрутите Eurovelo имат туристическа цел, поради което те не свързват големите градове, а акцентират върху места с важно природно или културно наследство. Нито един от сегментите на коридора Eurovelo, преминаващ през Турция и България, не е разработен или поне сигнализиран. Независимо от това, проектите, изпълнени в рамките на предишни периоди на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция по ИПП, създадоха нови велосипедни маршрути в региона на трансграничното сътрудничество. Сред изброените по-долу са свързани с маршрутите Eurovelo. Проектът „активен туризъм в Странджа и Сакар“ има за цел включването на мрежа от велосипедни маршрути в Странджа и Сакар. Мрежата включва десетдневен маршрут, започващ от най-западния край на българската граница при град Свиленград през българската част на Странджа и Сакар, пресичащ границата на гр. Малко Търново и влизащ в турската част на Странджа. Маршрутът достига Черно море в село Мидия и оттам преминава на запад през градовете Лозенград (Къркларели), Одрин и Свиленград.

2.3 Добра регионална свързаност и потенциал за мултимодален транспорт

Районът на трансгранично сътрудничество показва много добра свързаност, но потенциалът му за мултимодален транспорт продължава да не се използва в достатъчна степен. През нейната територия преминава един от коридорите на основната мрежа TEN-T с разширения към трети държави – Ориент/Източно-средиземноморски коридор. Регионът се ползва от Зелен коридор, който гарантира безпрепятствено преминаване на стоки. Това е важна предпоставка за привличането на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ), достъпа до нови пазари и подобряването на промишленото сътрудничество и интернализацията. Българският регион на ТГС се пресича от автомагистрала А1 „Тракия“ от София до Бургас, както и от автомагистрала А4 „Марица“ от пътния възел Оризово (автомагистрала „Тракия“) до Капитан Андреево. Автомагистрала „Марица“ свързва областите Хасково и Одрин. Анализът на структурата на пътната мрежа в различните области на българската част от допустимата площ показва, че и трите области имат относително висок дял на автомагистрали и първокласни пътища, построени на тяхна територия, което е над средното за страната (18,4), а именно 25,8 – за Бургас, 21,6 – за Хасково и 20,6 – за Ямбол.

Автомагистрала О-3 в Турция свързва провинциите Одрин и Лозенград (Къркларели) с Истанбул. За турската част от допустимия район държавните пътища D100, D110, D550 и D555 свързват двете провинции помежду си и с магистралата. Общата дължина на провинцията и държавните пътища в Одрин е 676 км, а в Лозенград (Къркларели) – 537 км (общо 65174 км в Турция).

На територията на България (2017 г.) са в експлоатация 4 030 км железопътни линии, от които 436 км са в трансграничния район. Мрежата TEN-T „Ориент/Източно-Средиземноморие“ включва следните основни линии на националната железопътна инфраструктура, преминаваща през трансграничния регион: (1) железопътна линия Калотина запад (сръбска граница) – София – Пловдив – Димитровград – Свиленград (турска граница);(2) линия София – Бургас. В турската част на програмния район има 206 км железопътни линии. Планираните широкомащабни публични инвестиции в транспорта в Турция са съсредоточени върху високоскоростните железопътни линии и магистралите. Очаква се изграждането на железопътната линия Халкаль-Капъкуле да започне скоро. Тя ще свърже Европа с Азия, преминавайки през Истанбул, Текирдаг, Лозенград (Къркларели) и Одрин. Това е четвъртият голям железопътен проект,

финансиран от Европейския съюз в Турция, чиито разходи се оценяват на 1,1 милиарда евро. Очаква се проектът да бъде завършен след 4 години.

Въздушният транспорт в областта на трансграничното сътрудничество се обслужва от единственото международно гражданско летище – летище Бургас, което е включено в широкообхватната мрежа TEN-T. Освен пътническите терминали, летището извършва и обработка на товари, включително специализирани товари, като допълва интермодалните транспортни функции на възел Бургас като част от основната мрежа TEN-T.

Пристанище Бургас е единственото морско пристанище в България, включено в основната мрежа TEN-T, която има връзка с автомагистрала „Тракия“ и железопътната линия 8, съставляваща едно от местоназначенията на основната мрежа TEN-T. Пристанищните терминали Бургас-Изток и Бургас-Изток 2 са за общи и насипни товари, а пристанищният терминал Бургас-Запад също обработва контейнери. Терминалът Росенец е терминал за нефт и нефтопродукти, докато Несебър е терминал за пътнически услуги. Освен това има още 4 местни пристанища от регионално значение. В провинциите Одрин и Лозенград (Къркларели) няма пристанища с национално и международно значение, а само много малки пристанища с местно значение, които се използват предимно за риболов – например пристанище Мидия на Черно море и пристанище Кещан Сазлидере в Егейско море.

В района функционират три трансгранични контролно-пропускателни пункта (ГКПП): Капитан Андреево-Капъкуле, (2) Лесово-Хамзабейли и (3) Малко Търново-Дерекьой. ГКПП Капитан Андреево-Капъкуле е сред най-големите и най-натоварените в света по отношение на броя на пътниците и количеството товари, преминаващи през него. По-голямата част от търговията между Турция/Близкия изток и Европа преминава през този ГКПП. ГКПП Лесово-Хамзабейли подкрепя Капитан Андреево-Капъкуле, докато ГКПП Малко Търново-Дерекьой се използва главно за туристически цели.

Въпреки големия потенциал за развитие на регионалните мултимодални транспортни мрежи, не е постигнат напредък по отношение на развитието на нито една от двете държави.

3. СЪВМЕСТНИ НУЖДИ ОТ ИНВЕСТИЦИИ

Установените съвместни нужди от инвестиции отразяват очертаните териториални различия, предизвикателства и предимства, както и целите на Териториалната програма до 2030 г., която има за цел да засили солидарността при насърчаването на сближаването и намаляването на неравенствата между по-добрите места и тези с по-малко проспериращи перспективи или изоставащи.

—Инвестиции за многоизмерни интегрирани териториални мерки, насочени към преодоляване на разликата в доходите, относително високия риск от бедност, социалното приобщаване чрез услуги в общността и интегрирана заетост, здравеопазване и социална мобилна подкрепа в домашна среда, подобряване на достъпа и качеството на общите услуги за хората и предприятията;

— Инвестиции за разработване и прилагане на привлекателни перспективи за заетост и всеобхватни цифрови програми за повишаване на квалификацията, включително мерки на „сребърната икономика“, за да се изгради устойчив път към целта за заетост за 2030 г. от 78 %;

— Инвестиции за подобряване на качеството, съответствието на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, включително за адаптиране на образованието и обучението към нуждите на пазара на труда;

— Продуктивни инвестиции, насочени към проправяне на пътя за екологичен преход;

— Инвестиции за въвеждане и разпространение на подхода „технология с определена цел“, който би стимулирал научноизследователската и развойна дейност, за да се намерят решения, които отговарят на неотложността на екологичните и социалните предизвикателства на трансграничното сътрудничество;

— Инвестиции за засилване на институционалното сътрудничество между правоприлагащите институции в областта на управлението на миграцията.

— Инвестиции за използване на потенциала на трансграничното сътрудничество за интеграция в международната туристическа мрежа и за разработване на целогодишни туристически продукти с привлекателно предлагане на услуги през ненаатоварения сезон

4. ДОПЪЛВАНЕ И ПОЛЕЗНИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ДРУГИ ПРОГРАМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ

Програмата ТГС-ИПП III между България и Турция допълва други програми и инструменти за финансиране. Синергията и кумулативният ефект от това допълване могат да бъдат очертани по приоритетите на програмата „Трансгранично сътрудничество – ИПП III“, както следва:

ПРИОРИТЕТ 1 ЩАДЯЩ ОКОЛНАТА СРЕДА ТРАНСГРАНИЧЕН РЕГИОН (енергийна ефективност, кръгова икономика)

Дейностите, предвидени по *приоритет 3: Справедливият енергиен преход* на ***Програмата за регионално развитие за периода 2021—2027 г.*** ще бъде насочен по-специално към разработването и прилагането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, насочени към повишаване на ресурсната ефективност на икономиката, както и към подкрепа и прилагане на иновации, насочени към висока въглеродна интензивност на икономиката, производствени инвестиции в МСП, прилагане на технологии, системи и инфраструктури за чиста енергия на достъпна цена, включително технологии за съхранение на енергия, инвестиции във възобновяеми енергийни източници и интелигентна и устойчива местна мобилност, подобряване на кръговата икономика чрез предотвратяване, намаляване, ефективно използване на ресурсите, повторна употреба, ремонт и рециклиране. По същия начин се предлагат мерки за насърчаване на прехода към кръгова икономика по *приоритет 1: Интегрирано градско развитие* и *приоритет 2: Интегрирано териториално развитие на регионите*.

Друга програма, насочена отчасти към тези теми, е ***Програмата за околната среда за периода 2021—2027 г.*** Подпомаганите действия са насочени към насърчаване на устойчиво управление на водите, преход към кръгова икономика с ефективно използване на ресурсите, предотвратяване на генерирането на битови отпадъци, изграждане на центрове за подготовка за повторна употреба, рециклиране на отпадъци, системи за разделно събиране и рециклиране, инфраструктурни мерки за събиране, обезвреждане и пречистване на отпадъчните води, както и намаляване на замърсяването на въздуха от битово отопление и транспорт.

Мерките за обмен на знания, методология за проектиране, иновационни лаборатории и пилотни проекти, изпитване и реализиране на нови идеи също оформят програмните интервенции в

посоката на кръговата икономика. Те ще стимулират развитието на пазари за неутрални по отношение на климата и кръгови продукти. Това е ясно подчертано в **Програмата за иновации и конкурентоспособност за периода 2021—2027 г.** Може да се установи и взаимно допълване с **Националния план за възстановяване и устойчивост на България по отношение на подкрепата за развитието на нисковъглеродна икономика чрез прилагане на мерки, които да допринесат за постигането на целите на Зеления пакт.**

Новата програма за трансгранично сътрудничество по ИПП III по Interreg ще допълни предвидените мерки чрез въвеждане на инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и разработване на кръгови бизнес модели/решения за микро-, средни и малки предприятия, съчетани с уникалната възможност за обмен на ноу-хау, най-добри практики и информация между съответните местни предприятия от двете страни на границата като инструмент за по-нататъшно активизиране на трансграничния обмен и създаване на основа за по-задълбочено сътрудничество и съвместни дейности.

ПРИОРИТЕТ 2 ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН (ефективно интегрирано териториално развитие)

Ефективното интегрирано териториално развитие на местно равнище изисква широк набор от икономически стимули. Може да се установи ясна връзка с **Програмата за регионално развитие за периода 2021—2027 г.** по отношение на предложените действия за насърчаване на икономическата дейност, инфраструктурата за здравеопазване, образование, социални дейности, култура, спорт, туризъм и културно наследство, за саниране на жилищни и обществени сгради, за устойчива градска мобилност, пътна инфраструктура и безопасност и развитие на функционални връзки, както и с качествена и безопасна среда, включително екологосъобразни инвестиции.

Новата програма Interreg ИПП III ще придаде допълнително измерение на териториалния подход чрез разширяване на междусекторните инвестиции отвъд границите с участието на партньори както от България, така и от Турция, за да се търсят решения на териториалните нужди въз основа на специална териториална стратегия.

ПРИОРИТЕТ 3 ПО-СИГУРНА ТРАНСГРАНИЧНА (миграция)

Ще се търсят полезни взаимодействия с програмите в областта на вътрешните работи, чиято междусекторна цел на политиката е да се гарантира високо равнище на сигурност. Програмата ще допълва фонд „Вътрешна сигурност“ за периода 2021—2027 г., който е насочен към предотвратяване и противодействие на трансграничната, тежката и организираната престъпност, включително чрез трансгранично сътрудничество между служителите на правоприлагащите органи и фонд „Убежище, миграция и интеграция“ 2021—2027 г. в областта на миграцията.

Следва да се отбележи, че новата програма Interreg ИПП III ще се съсредоточи върху неотложни въпроси от областта на миграционната политика, като например вътрешното прихващане на незаконни мигранти (за разлика от прихващането по границите). Това е област на интервенция, която не се подкрепя от други програми/инструменти за финансиране. Поради това, освен отчитането на взаимното допълване и полезните взаимодействия с различни финансирани от ЕС програми, новата програма Interreg ИПП III ще генерира добавена стойност за укрепването на външните граници на ЕС.

5. ИЗВОДИ ОТ МИНАЛ ОПИТ

Програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция за периода 2007—2013 г. функционира в широк кръг от приоритетни области и обхваща различни сектори, без ясно определяне на приоритетите. Въпреки тематичната концентрация, наложена от регламентите на ЕС през периода 2014—2020 г., областите на интервенция, определени в рамките на програмата INTERREG-ИПП за трансгранично сътрудничество за периода 2014—2020 г., все още остават доста разнообразни и без никаква взаимозависимост.

За разлика от ограничените (дори намалени през периода 2014—2020 г.) финансови ресурси, интересът към програмата остава висок и през двата програмни периода. През периода 2007—2013 г. – в рамките на 3-те открити покани за представяне на предложения – са подадени 374 проекта и са подписани 143 договора, докато през периода 2014—2020 г. по двете открити покани (3- ред е ограничена покана за представяне на предложения за стратегически проекти) 325 проекта са били подадени и са подписани 101 проекта. Това показва, че повече от 60 % от предложенията за проекти не са били финансирани и че разпръснатите секторни инвестиции въз основа на открити покани за представяне на предложения са довели, от една страна, до сериозна конкуренция и високи очаквания на потенциалните бенефициенти, а от друга страна до разпокъсани и непоследователни интервенции, някои от които не са били пряко свързани с действителните нужди и потенциал на трансграничния регион.

Въпреки демонстрирания голям интерес, ниската компетентност на някои бенефициенти по отношение на изпълнението на определени мерки и ниското равнище на партньорство между публичния и неправителствения сектор допринесоха за недостатъчната капитализация на резултатите от проекта. Освен това се наблюдава изчерпване при генерирането на идеи за проекти – например увеличен брой проекти, с вече финансирани подобни идеи/цели и във всички покани повечето кандидати са една и съща организация/институции.

Резултати от извършените междинни и последващи оценки

Оценката на въздействието на програмата за периода 2007—2013 г., както и междинната оценка на програмата за периода 2014—2020 г. показаха, че в съответствие с многообразието на областите на интервенция са постигнати голям брой и различни резултати. От финансова гледна точка се наблюдава драстично разминаване между наличното, поисканото и договореното финансиране – средно общият приложен бюджет е с 435 % по-висок от наличното, докато 31 % от общия размер на поисканото финансиране е бил договорен. Често такива финансови диспропорции обуславят слабите ефекти на програмата по отношение на ефикасността и устойчивостта. Ето защо за програмата е трудно да извлече ползи за общностите, да засили въздействието си върху региона и по-специално неговата добавена стойност, постигната чрез сътрудничество. В това отношение, за да се постигне видимо въздействие, беше препоръчан нов, ориентиран в по-голяма степен към резултатите подход при изпълнението на бъдещите програми. Очаква се по-добра насоченост на програмата да засили връзките между нуждите и ресурсите (чрез насочване на повече средства към най-търсените области на интервенция) и по този начин да доведе до пропорционални и устойчиви (не предварителни) последици за територията.

6. МАКРОРЕГИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ И СТРАТЕГИИ ЗА МОРСКИТЕ БАСЕЙНИ

Предвид факта, че програмният район България-Турция включва крайбрежните райони на Черно море (Бургас и Къркларели), съществува необходимост от силна връзка между програмните ресурси и Общата морска програма и Стратегическата програма за научни изследвания и иновации за Черно море (SRIA).

Общата морска програма е съсредоточена върху области, свързани със синята икономика, които допринасят за устойчивото икономическо развитие на региона и по-специално на крайбрежните региони (морско дело, рибарство и аквакултури, научни изследвания и иновации, свързаност, опазване на околната среда, туризъм, образование и развитие на уменията, необходими за морската икономика).

Инициативата SRIA за Черно море определи четири основни стълба, въз основа на които може да се разработи нов набор от научноизследователски и иновационни дейности: Справяне с фундаменталните предизвикателства пред научните изследвания в Черно море – Черноморския мост на знанието; разработване на продукти, решения и клъстери, които са в основата на Черноморския син растеж – Черноморската синя икономика; изграждане на критични помощни системи и иновативни инфраструктури – ключови съвместни инфраструктурни и политически фактори; образование и изграждане на капацитет – предоставяне на права на гражданите и засилена синя работна сила.

Син растеж

Стратегията за син растеж подкрепя устойчивия растеж в морския сектор и морския сектор като цяло. Тя се стреми да осигури по-съгласуван подход към морските въпроси чрез засилване на координацията между различните области на политиката, за да се засили сътрудничеството между крайбрежните държави – членки на ЕС, и държавите кандидатки и потенциални кандидатки за членство в ЕС. Стратегията се състои от три компонента: 1. Развитие на сектори с висок потенциал за устойчиви работни места и растеж; 2. Осигуряване на знания, правна сигурност и сигурност в синята икономика чрез подобряване на достъпа до информация за морето; морско пространствено планиране, за да се гарантира ефикасно и устойчиво управление на дейностите в морето; интегрирано морско наблюдение, за да се даде на органите по-добра представа за случващото се в морето; 3. Осигуряване на индивидуализирани мерки за насърчаване на регионалното сътрудничество между държавите чрез подкрепа за проекти и инициативи, финансирани от ЕС в областта на морското дело и мореплаването.

Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване

Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване е подписана през април 1992 г. и ратифицирана от всички черноморски крайбрежни държави през 1994 г. Основната ѝ цел е да обоснове общото задължение на договарящите се страни за предотвратяване, намаляване и контрол на замърсяването в Черно море с цел опазване и опазване на морската среда и осигуряване на правна рамка за сътрудничество и съгласувани действия за изпълнение на това задължение.

Стратегия на ЕС за морска сигурност, преразгледан план за действие за 2018 г.

Стратегията на Европейския съюз за морска сигурност (ЕСМС), приета през юни 2014 г., е стратегия за справяне с всички предизвикателства от световната морска област, които могат да засегнат хората, дейностите или инфраструктурите в ЕС. Стратегията на ЕС за морска сигурност, преразгледана през 2018 г., се допълва от план за действие, предназначен да стимулира изпълнението на ЕСМС.

Преразгледаният план за действие на ЕСМС за 2018 г. включва за първи път раздел, посветен изцяло на регионите и морските басейни, и четири действия, посветени на Черно море. Те предвиждат следното: 1) насърчаване на инициативи за регионално сътрудничество (Б.3.1); 2)

подкрепа за полезните взаимодействия, насърчавани от Механизма за син растеж (Б.3.2); 3) подкрепа за работата, извършена за справяне с престъпността в басейна на Черно море (Б.3.3); И 4) усилия за насърчаване на многостранния диалог в региона (Б.3.4). Публикувани бяха няколко информационни фиша, представящи отделни региони и морски басейни, първият от които за Черно море, издаден през юни 2018 г.

1.3. Обосновка за избраните цели на политиката и специфичните цели на Interreg, съответните приоритети, специфични цели и форми на подпомагане, разглеждане, когато е целесъобразно, на липсващите връзки в трансграничната инфраструктура

За справка: член 17, параграф 3, буква в)

Таблица 1

Избрана цел на политиката или избрана специфична цел на Interreg	Избрана специфична цел	Приоритет	Обосновка на избора
<p>ЦП 2 По-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност</p>	<p>Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове</p>	<p>Щадяща околната среда трансграничен регион</p>	<p>Икономиките на България и Турция са сред най-енергоемките икономики в Европа. Въпреки постигнатия през последните десет години напредък, при който индексът на енергийната интензивност е намалял със 17,4 %, което надхвърля средното подобрене в ЕС (14,5 %), България продължава да бъде страната от ЕС с най-енергоемка икономика, като изразходва 3,6 пъти повече енергийни ресурси на единица БВП в сравнение със средното потребление на енергия в ЕС. В Прегледа на ОИСР на екологичните показатели на Турция за 2019 г. се подчертават две основни екологични предизвикателства, пред които е изправена страната: 1) икономиката с висока въглеродна интензивност зависи от изкопаемите горива и (2) бързо увеличаващите се емисии на парникови газове. В своя Единадесети план за развитие за периода 2017—2023 г. Турция изтъква своята енергийна икономическа ориентация, като докладва за увеличение с 32,4 % на крайното потребление на енергия и с 46 % на първичното енергопотребление през 2015 г. в сравнение с 2005 г. За да се постигне преход без въглеродни емисии, и двете страни следват еднакви стратегически маршрути. В своя интегриран национален план в областта на енергетиката и климата българското правителство определи пътя за постигане на ниски нива на въглеродни емисии с конкретни мерки в съответствие с общата цел за намаляване на емисиите на парникови газове с 80—95 % до 2050 г. В съответствие с приоритетите на ЕС в областта на енергийната ефективност ИНПЕК на България определи национални цели за постигане на 27,89 % намаление на първичното енергопотребление и 31,67 % намаление на крайното енергопотребление до 2030 г. Необходимостта България да предприеме мащабни мерки за енергийна ефективност е призната и в Националната стратегия за малките и средните предприятия за периода 2021—2027 г. в областта на намеса в областта на околната среда, мярка 6.1 Подкрепа за прехода към нисковъглеродна икономика чрез подобряване на енергийната и ресурсната ефективност на МСП и увеличаване на използването на възобновяеми енергийни източници. По подобен начин Националният план за действие за енергийна ефективност (НПДЕЕ) на Турция за периода 2017—2023 г. има за цел да намали първичното енергопотребление на страната с 14 % спрямо обичайните равнища в няколко сектора. Освен това страната си поставя за цел до 2033 г. да постигне икономии на енергия в размер на 6216 хил. т н.е., което се равнява на 1,803 млн. евро. Турция е твърдо решена да ограничи темпа на растеж на националните емисии на парникови газове чрез прилагане на</p>

			<p>секторен подход. Например в НПДДЕ за периода 2017—2023 г. се определя целта за постигане на най-малко 10 % намаление на потреблението на енергия за всеки подсектор на промишлеността.</p>
<p>ЦП 2 По-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност</p>	<p>Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективна използване на ресурсите икономика</p>	<p>Щадяща околната среда трансграничен регион</p>	<p>Моделът „приемане, използване-унищожаване“, който характеризира линейната икономика, която е неефективна, скъпа и изчертва природните ресурси, постепенно отстъпва пътя към бизнес модели със затворен цикъл, които се ползват с екологосъобразната концепция за повторно използване на материали. България и Турция обаче изостават от ЕС по отношение на всички компоненти на кръговата икономика – производителност на ресурсите (напр. 0,4 евро/kg – BG, 0,7 – TR, 2.3 – ЕС-28), използване на кръгови материали, управление на отпадъците, конкурентоспособност и иновации, с по-добри резултати на България в областта на управлението на отпадъците и значителен напредък на Турция в управлението на отпадъчните води (доклад на ОИСП за околната среда за Турция от 2019 г.). В доклада също така се подчертава необходимостта Турция да постигне по-съществен напредък в прехода към нисковъглеродна, кръгова икономика. Данните за Турция от проучването на Евробарометър от 2017 г. относно МСП, ефективното използване на ресурсите и зеления пазар показват ограничено възприемане на кръгови принципи в промишлеността в цялата страна.</p> <p>Що се отнася до България, основното предположение в интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК) е, че страната е напълно способна да премине към използване на остатъчна и отпадъчна биомаса, промишлени отпадъци и битови отпадъци, което ще стимулира нови кръгови бизнес модели. За да се постигне устойчиво използване и управление на ресурсите като условие за преобразуване на икономиката от линейна към кръгова икономика и за намаляване на ресурсната интензивност, предприятията ще получат подкрепа за въвеждането на нисковъглеродни, кръгови технологии и бизнес модели, за насърчаване на ефективното използване на ресурсите през целия жизнен цикъл на продуктите, както и за разработване и прилагане на иновации в областта на кръговата икономика съгласно Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България за периода 2021—2027 г. Цялата българска част от района на трансграничното сътрудничество попада в тематичната област „Зелени технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика“ на новата Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България.</p> <p>И двете държави обаче не са разработили своите национални планове за действие за кръгова икономика. При липсата на национални насоки и стратегически насоки за прилагане на кръгови решения в промишления процес, програмата ще се основава на стълбовете на новия план за действие на ЕК за кръгова икономика.</p>
<p>ЦП 5 Европа, по-близка до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии</p>	<p>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и</p>	<p>Интегрирано развитие на трансграничния регион</p>	<p>Очакваното нарастване на регионалните различия и периферията, разделението между градските и селските райони и поляризацията около основните градски центрове изискват интегрирани политики и все по-важна роля на местното равнище в политиките за развитие. Това подчертава значението на съобразените с местните условия подходи, а не на териториално недалновидните политики с малка връзка с териториалната действителност. Подборът на двете конкретни цели, включени в програмата, е направен с</p>

<p>и местни инициативи</p>	<p>екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</p>		<p>оглед на справянето с тези предизвикателства, като се отчита и спазването на основните приоритети на Териториалната програма до 2030 г. – стремеж към по-балансирано развитие и по-равнопоставени условия на живот за всички територии, изправени пред демографски и обществени дисбаланси. Изборът на двете ЦП беше допълнително обоснован от необходимостта да се поставят на равна основа градските и селските райони, когато става въпрос за предоставяне и осигуряване на услуги от общ интерес. По този начин програмата ще допринесе за приоритета „Справедлива Европа“ на Териториалната програма до 2030 г. чрез прилагане на ориентиран към местните условия подход, за разлика от този на точка. Очаква се първите да разгърнат териториалния потенциал и да задоволят установените нужди по по-последователен, ефикасен и устойчив начин. Това предполага участието на всички участници, които играят активна роля в граничната икономика, като МСП, публични органи, НПО, организации със специална цел и т.н., като по този начин се дава възможност за отговорни партньорства, създадени в подкрепа на просперитета на граничния регион. Ефективното интегрирано териториално развитие на местно равнище изисква широк набор от икономически и водени от общностите стимули, които насърчават активното сътрудничество между заинтересованите страни и доставчиците на услуги от двете страни на границата. Избраните конкретни цели осигуряват много добра стратегическа рамка за обединяване на предприятията, гражданите и органите в колективни действия, които носят споделени ползи и широко договорени решения на общите териториални предизвикателства. Що се отнася до рамката за изпълнение на ЦП5 (по отношение на действията, които трябва да бъдат подкрепени), нейните конкретни параметри ще бъдат разработени и подробно описани в интегрираната териториална стратегия, чието кратко описание е представено в колона „Действия, които трябва да бъдат подкрепени“. Въпреки че стратегията ще бъде разработена на по-късен етап, е известно, че тя ще даде приоритет на подкрепата за някои проекти/операции/дейности пред други. Това важи по-специално за интегрираното териториално развитие на бизнес услугите, услугите от общ интерес, връзките между градските и селските райони и др.</p>
<p>ИНТЕРРЕГ специфична цел 2: По-безопасна и по-сигурна Европа</p>	<p>Подобряване на управлението на миграцията</p>	<p>По-сигурен трансграничен регион</p>	<p>С увеличаването на броя на бежанците, които пребивават в България и Турция в резултат на продължаващия миграционен натиск в областта на трансграничното сътрудничество, стана очевидна необходимостта от засилване на институционалната координация за оперативно сътрудничество в областта на установената незаконна миграция във вътрешността. Регионалните дирекции на Министерството на вътрешните работи в Хасково, Бургас и Ямбол (България) и полицейските служби на провинции Одрин и Кърларели (Турция) до момента са изолирани от огромната институционална и финансова подкрепа на ЕС в областта на незаконната миграция, която се предоставя основно на граничните органи. Изброените по-горе институции се занимават с незаконни мигранти, заловени на територията на съответната държава (засичане във вътрешността) поради липсата на всеобхватна стратегия за сътрудничество в областта на незаконната миграция и липса на капацитет за координиране и прилагане на такава стратегия. Поради това,</p>

		<p>основната цел на предложения стратегически проект е да се подобри координацията между съответните органи с цел справяне с незаконната миграция на техните упълномощени територии в дух на сътрудничество и солидарност. Съответните полицейски служби никога не са провеждали съвместни действия за оперативно сътрудничество, насочени към решаване на въпросите, свързани с миграцията. Следователно равнището на институционално сътрудничество между тези институции продължава да бъде слабо, което представлява риск за ефективното управление на незаконната миграция сега и в бъдеще. Както се посочва в оценката на риска на Frontex за 2020 г., всеки предполагаем или действителен недостатък на системите за управление на миграцията и техните компоненти в транзитните региони (като Турция и България) може да доведе до много по-голям натиск към ЕС. Освен това, както посочва ЕК в доклада си „Управление на миграцията във всичките ѝ аспекти“ от 2018 г., въпреки намаляващия брой незаконни мигранти, открити по външните граници на ЕС, структурният миграционен натиск продължава да бъде силен: необходимо е да се изгради система, която да може да устои на бъдещи кризи. Това означава преминаване от реакции на извънредна база към трайни решения и всичко това може да бъде направено, ако в процеса участват ключови институционални участници, обхващащи двете основни области, в които е установена незаконна миграция – на границата и във вътрешността на страната. Поради това, за да може стратегическият проект да осигури подкрепа за разработването и прилагането на пълноценна стратегия за незаконна миграция за сътрудничество в съответствие с международните стандарти за правата на мигрантите, ГД „Митническо правоприменение“ (Турското Министерство на търговията) може също така да си партнира проекта поради своите функции за контрол на миграцията, които се простират в рамките на страната. След като обхванахме основните области на откриване на незаконната миграция (ОНМ), ни дава възможност да приключим цикъла на ОНМ и да обединим съставляващите го институции, за да укрепим колективно капацитета си за трансгранично оперативно сътрудничество по начин, който да създава трайни, основани на сътрудничество и солидарност решения и стандарти за действие. Проектът се основава на съществуващите стратегически документи в областта, състоящи се от (1) Национална стратегия за сигурност на Република България, приета с Решение на Народното събрание на 14 март 2018 г. (2). Национална стратегия на България в областта на миграцията, убежището и интеграцията за периода 2015—2020 г. и 3) териториален анализ на трансграничния район България-Турция в рамките на ИПП ТГС. Програма:</p>
--	--	---

2. Приоритети [300]

За справка: член 17, параграф 3, букви г) и д)

2.1. Наименование на приоритета (повтаря се за всеки приоритет)

За справка: Член 17, параграф 3, буква г)

Текстово поле: [300]

Приоритет 1 – Щадящ околната среда трансграничен регион

2.1.1.1. Специфична цел (повтаря се за всяка избрана специфична цел)

Текстово поле: [300]

Специфична цел 1.1

Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове

2.1.1.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка i), член 17, параграф 9, буква в), подточка ii)

Текстово поле: [7000]

Основната цел на избраната цел на политиката е да се подкрепи енергийната ефективност в промишлените процеси. Промислеността е секторът с най-голямо потребление на енергия в България и Турция. В България в този сектор има стагнация в нормата за енергийна ефективност и причините за това включват липсата на значителни промени в промишлената структура, както и липсата на значително подобрене по отношение на използваните технологии и производствените процеси (Национален план за възстановяване и устойчивост). В резултат на това енергийната интензивност на българската промишленост остава най-високата в ЕС, почти три пъти по-висока от средната за ЕС.

Според Международната агенция по енергетика досега напредъкът, постигнат от Турция по националния план за действие за енергийна ефективност, е нееднозначен и ще са необходими допълнителни усилия за постигане на целта за 2023 г. за икономии от 23,9 милиона тона нефтен еквивалент (Mtoe) с инвестиции от 10,9 милиарда щатски долара. Продължават да съществуват пропуски в прилагането във всички сектори и в самите сектори, като напредъкът в политиката се забавя от забавянния във вторичното законодателство и липса на търсене или стимули за продукти и услуги за енергийна ефективност, наред с други фактори.

Всичко това изостава значително от постиженията на ЕС в областта на енергийната ефективност и определя необходимостта подкрепата по програмата да бъде съсредоточена върху ролята на енергоемките отрасли в прехода към нисковъглеродна икономика. Генералният план за конкурентна трансформация на енергоемките отрасли в ЕС, създаващ неутрална по отношение на климата кръгова икономика до 2050 г. (ЕК, 2019 г.), осигурява основа за

идентифицирането на тези отрасли. Резултатите от териториалния анализ показват доминиращата роля на енергоемките отрасли като текстил, храни и напитки, химикали, търговия на дребно (определени като енергоемките отрасли в Генералния план на ЕК, 2019 г.) в секторната специализация по ТГС. В Зеления пакт на ЕС се подчертава, че необходимостта от декарбонизация и модернизация на европейските индустриални инициативи е от съществено значение. Очаква се всички програмни мерки и инвестиции за енергийна ефективност да могат да отключат огромен потенциал за енергоспестяване на ключови енергоемки отрасли в областта на трансграничното сътрудничество и по този начин да допринесат за глобалните усилия и практики за декарбонизация. Точните енергоемки отрасли обаче се определят на етапа на изготвяне на насоките, за да могат кандидатите да приведат подкрепата по програмата в съответствие с актуалните нужди.

МСП проявяват слаб интерес към инвестиции в енергийна ефективност, което представлява значителен риск за изпълнението и правилното развитие на трансграничния регион в съответствие със Зеления пакт и националните стратегически планове. МСП в граничните региони обикновено не са достатъчно добре запознати с концепцията за енергийна ефективност, която често се бърка с енергията от възобновяеми източници. Осведомеността за енергийната ефективност сред МСП е много ниска. За МСП, изискванията за данни и документация за инвестициите в енергийна ефективност са сложни и отнема време.

Липсата на знания и готовност на местните МСП да участват активно в прехода към нисковъглеродна икономика оправдава широката подкрепа за мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове. Ограничените ресурси по програмата обаче изискват по-целенасочен подход и приоритизиране на действията на МСП в тази насока, както и разграничаване от други програми на ЕС за финансиране, преследващи същите цели. За България това са оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (с акцент върху възобновяемите енергийни източници и енергийната ефективност на сградния фонд – публична собственост) и Национален план за възстановяване и устойчивост (с акцент върху МСП от градските райони).

Неизчерпателният списък на дейностите, които ще бъдат финансирани, включва:

- Инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и потреблението на енергия през целия жизнен цикъл на промишлеността, включително чрез замяна на старото оборудване с ново, по-енергийно ефективно;
- Инвестиции за енергийна ефективност на сграден фонд, собственост на предприятия, когато в тях се извършват производствените процеси;
- Инвестиции за прилагане на цифрови решения за събиране и анализиране на данни за емисиите на парникови газове и потреблението на енергия на ниво предприятие с цел подпомагане на вземането на решения, базирани на данни;
- Инвестиции за внедряване на енергийни системи за информация и управление в реално време и приложения за крайното потребление на енергия;
- Провеждане на одити на енергийна ефективност, но само като дейност на проекти, прилагащи технологични решения за намаляване на потреблението на енергия в промишлените процеси и мерки за енергийна ефективност на сградния фонд, собственост на предприятията;

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.1.4. Основните целеви групи

За справка: Член 17, параграф 3, буква д), подточка iii), член 17, параграф 9, буква в), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

Основните целеви групи за СЦ 1.1 „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“ са:

- Съществуващите и новите ММСП, включително тези, организирани като кооперации и социални предприятия;*

2.1.2.1. Специфична цел (повтаря се за всяка избрана специфична цел)

Текстово поле: [300]

Специфична цел 1.2

Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика

За справка: член 17, параграф 3, буква г)

2.1.2.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка i), член 17, параграф 9, буква в), подточка ii)

В допълнение към устойчивостта на околната среда все повече се признават икономическите ползи и значението на кръговата икономика за бизнеса. Разширяването на кръговата икономика, така че освен водещите страни, тя да обхване и най-широк кръг от икономически участници, ще осигури решаващ принос за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. и отделяне на икономическия растеж от използването на ресурси, като същевременно се гарантира конкурентоспособността на ЕС в дългосрочен план, без да има изоставащи страни. Както е посочено в новия план за действие на ЕК за кръговата икономика, ЕС трябва да ускори прехода към модел на регенеративен растеж, който връща на планетата повече от необходимото, напредва към запазване на потреблението си на ресурси в рамките на възможностите на планетата и следователно се стреми да намали своя отпечатък върху потреблението и да удвои степента на кръгово използване на материалите през следващото десетилетие. Предприятията от двете страни на границата не разполагат с достатъчно знания и умения относно ползите от използването на кръгови принципи в своите производствени процеси. Според неотдавнашно проучване („Въздействие на политиките в

областта на кръговата икономика върху пазара на труда“ на Cambridge Econometrics, Trinomics и ICF) прилагането на принципите на кръговата икономика в цялата икономика на ЕС има потенциала да увеличи БВП на ЕС с още 0,5 % до 2030 г., като създаде около 700 000 нови работни места. Що се отнася до гражданите, кръговата икономика ще осигури висококачествени, функционални и безопасни продукти, които са по-ефективни и достъпни, имат по-дълъг живот и са проектирани за повторно използване, поправка и висококачествено рециклиране. Цяла нова гама от устойчиви услуги, модели продукти-услуги и цифрови решения ще доведат до по-добро качество на живот, иновативни работни места и усъвършенствани знания и умения.

Предизвикателствата за промишления сектор от областта на трансграничното сътрудничество в контекста на целите за двоен преход са значителни, като се имат предвид незадоволителните изходни позиции (ниски равнища на цифровизация и производителност на ресурсите, много високи равнища на въглеродна интензивност). Поради това съществува очевидна и спешна необходимост регионалните МСП да възприемат по-активно принципите на кръговата икономика и свързаните производствени практики, като направят продуктите годни за неутрална по отношение на климата, ресурсно ефективна и кръгова икономика и намалят отпадъците през целия жизнен цикъл на продуктите.

За да се даде възможност на МСП да преминат към кръгова икономика, се предлага следният неизчерпателен списък на дейностите:

- Разработване на по-дълготрайни и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти. Моделите, които подлежат на рециклиране, следва да бъдат всеобхватни, като се има предвид инфраструктурата за рециклиране. Регулаторните органи следва да съпоставят квотите за рециклиране (напр. процент на рециклиране в ЕС на 75 % от отпадъците от опаковки до 2030 г.) с регионалния капацитет и да планират разширяването на потоците за рециклиране в координация с тези квоти.
- Подобряване на технологичната инфраструктура на избрани сектори с цел постигане на целите за кръгово потребление. Секторите ще бъдат идентифицирани преди етапа на кандидатстване, за да се отчете повече;
- Разработване на нови бизнес модели, основани на наемане и споделяне на стоки и услуги (т.нар. модели продукт като услуга);
- Разработване на кръгови бизнес модели за насърчаване на създаването на тясна регионална верига за създаване на стойност чрез използване на модели на сътрудничество между предприятия, предприятия и потребители и потребители;
- Разработване на кръгови бизнес модели, решения и продукти на биологична основа;
- Подкрепящи мерки за споделяне на знания, методология на проектиране, иновационни лаборатории/центрове, групиране в клъстери като подходи за насърчаване на кръгови продукти и кръгови производствени процеси;
- Разработване на регионални практики за сертифициране, които възнаграждават регионални продукти въз основа на техните различни показатели за устойчивост, влияние върху околната среда и потенциал за кръгово потребление.

Конкретната цел предвижда пряка подкрепа за микро-, средни и малки предприятия от региона на трансграничното сътрудничество, когато е приложимо, чрез средствата на Фонда за малки проекти, който предоставя възможности за опростено прилагане и изпълнение, съответстващи на нуждите на предприятията от лесен и бърз достъп до подпомагане.

Стратегията за Черноморския басейн не предвижда действия, свързани с енергетиката, но изпълнението на тази конкретна цел е в пълно съответствие с екологичните аспекти на стратегията.

2.1.2.3. Показатели

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка ii), член 17, буква в), подточка iii), точка 17, параграф 9

Таблица 2: Показатели за крайния резултат

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базовалиния	Референтна година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки

2.1.2.4. Основните целеви групи

За справка: Член 17, параграф 3, буква д), подточка iii), член 17, параграф 9, буква в), подточка iv)

Основните целеви групи за СЦ 1.2 „Насърчаване на прехода към кръгова икономика“ са:

- Съществуващите и новите ММСП, включително тези, организирани като кооперации и социални предприятия;

2.2. Наименование на приоритета (повтаря се за всеки приоритет)

За справка: Член 17, параграф 3, буква г)

Текстово поле: [300]

Интегрирано развитие на трансграничния регион

2.2.1.1. Специфична цел (повтаря се за всяка избрана специфична цел)

За справка: член 17, параграф 3, буква г)

Текстово поле: [300]

Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони

2.2.1.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка i), член 17, параграф 9, буква в), подточка ii)

Текстово поле: [7000]

Приоритет 2 „Интегрирано развитие на трансграничния регион“ ще даде възможност за преодоляване на мултитематичните предизвикателства в граничния район чрез интегрирана териториална стратегия (ИТС) в съответствие с член 28 от Регламента за общоприложимите разпоредби. Очаква се интегрираните инвестиции за насърчаване на териториалното развитие в местната икономика да доведат до по-висока добавена стойност и да гарантират ефекта на лоста на средствата по ЕФРР и ИПП.

Изпълняваните досега програми са довели до голям брой и разнообразни резултати, но в същото време беше трудно да се установи техният ефект и специфичната добавена стойност на трансграничното сътрудничество. Поради това е налице силна необходимост от замяна на некоординираните и подобни на тях инвестиции с многостранни и многосекторни решения във всички ключови области на политиката, които определят степента на териториално сближаване.

Областта на политиката, която очертава перспективите за териториално икономическо развитие, е Европейският зелен пакт с неговите три цели: (1) Нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 г.; 2) Икономически растеж, отделен от използването на ресурси, и (3) Никой човек и нито едно място да не бъдат изоставени. Справедливият и приобщаващ преход е водещият принцип на Европейския зелен пакт, който се нуждае от спешно прилагане във всички сектори, и по-специално тези с висок отпечатък върху околната среда, като например дейностите на предприятията и туризма. Комбинацията от Европейския зелен пакт и Териториалната програма до 2030 г. допълнително поставя пред малките и слабо развитите райони предизвикателството да преразгледат своите териториални пречки и потенциал за справяне с местните нужди чрез глобално договорени подходи (декарбонизация, промишлена симбиоза, приобщаване). Това е точната териториална програма за интегрирано развитие на програмния район – за подобряване

на съвременния живот чрез устойчиви решения с ефективно използване на ресурсите и нулеви въглеродни емисии.

Следва да се отбележи, че в по-голямата част от областта на трансграничното сътрудничество, особено от българска страна, съществува висок риск от бедност, социално изключване, непрекъснатата емиграция на млади хора в активна възраст и по-голям дял на възрастните хора. Слабите възможности за заетост в селските райони водят до концентрация на бизнес дейности и възможности за заетост главно в големите градове. За всички трансгранични райони съществуват икономически различия, главно между градските и селските райони. Регионите са относително изолирани от националните икономики. Сред отрицателните последици от световната пандемия са уязвимостта на микропредприятията и малките предприятия, системите на здравеопазване, както и низходящите тенденции в туристическия сектор. Остарялата инфраструктура, свързана с предотвратяването на риска, ниското ниво на развитие на екологичния туризъм и високата степен на уязвимост по отношение на изменението на климата са често срещани слабости в районите. Все още съществуват проблеми с пътната инфраструктура и връзките на малките градове с главните пътища са слаби.

В същото време трансграничният район е богат на природни ресурси, културно и историческо наследство. Неизползваният потенциал оставя поле за бъдещо сътрудничество между заинтересованите страни и за интегрирано развитие на териториите. Предвид факта, че програмният район България-Турция включва крайбрежните райони на Черно море (Бургас и Лозенград (Къркларели)), съществува необходимост от силна връзка между програмните ресурси и Общата морска програма и Стратегическата програма за научни изследвания и иновации за Черно море.

Всички тези констатации и териториални особености оформят стратегическата ориентация и насоченост на ИТС. При разработването на стратегията се преследва разумно равнище на агрегиране на стратегическата рамка в съответствие с новите подходи за програмиране, проявени в политиката на сближаване на ЕС за периода 2021—2027 г., както и средство за предварително опростяване на изпълнението. Поради това ИТС преследват две основни стратегически цели, а именно:

1. Постигане на устойчив икономически растеж въз основа на повишена конкурентоспособност на местната икономика, цифрова и екологична трансформация
2. Развитие на по-добър достъп до услуги от общ интерес

От типологична гледна точка ИТС ще подкрепят широк спектър от действия – научноизследователски и развойни дейности; създаване и разпространение на информация, знания и умения; обучения; услуги; изграждане на мрежи; изготвяне на политики; незначително обновяване, подобряване и поддръжка на пътища и съоръжения от обществено значение; защита и опазване и т.н. Кумулативните резултати от всички тези разнообразни действия, които ще бъдат насочени към преодоляване на широки тематични пречки и предизвикателства, ще доведат до интегриран ефект върху териториалното развитие. Незичерпателният списък на действията, които да бъдат подкрепени, включва:

—Насърчаване на предприемачеството, цифровизацията (вкл. основани на ИКТ решения за управление и производство, като управление на връзките с клиентите (CRM), Платформа за данни на клиентите (CDP), планиране на ресурсите на предприятието (ERP), съвместни и в сътрудничество действия (инициативи, програми и проекти), технологична модернизация, участие в регионални вериги за създаване на стойност и интернационализация, прилагане на нови бизнес и технологични иновационни модели, модернизиране на производствените и

информационните стратегии, по-широко приемане на принципите и решенията за кръговост, маркетинг и научни изследвания;

— Повишаване на квалификацията и изграждане на нови знания и умения на местните служители и незаетите с работа, учене или обучение лица; разработване на нови или подобряване на съществуващите условия за дистанционна работа; приемане на нови практики за управление на човешките ресурси с цел справяне с по-младите поколения;

— Разработване на нови интегрирани регионални туристически продукти, където е приложимо, с нулев отпечатък върху околната среда, с цел преодоляване на сезонния характер на сектора, увеличаване на броя на посетителите и нощувките, подобряване на достъпа и качеството на туристическата инфраструктура чрез укрепване на връзките между природни и културни обекти, включително чрез подобряване на велосипедната мрежа; надграждане на практиките за маркетинг и брандиране;

— Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги при управлението на природни активи с туристически потенциал;

— Подкрепа за действия, насочени към широко прилагане на ориентирани към потребителите подходи при предоставянето на услуги от общ интерес, както и чрез включване на цифрови и екологични решения за обслужване в трансгранична среда;

— Осъществяване на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна, както и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.

Следва да се отбележи, че зелените и цифровите решения ще бъдат включени като хоризонтални принципи и по този начин ще станат неразделна част от всички подпомагани проекти в рамките на ИТС. Това решение се разглежда като програмен инструмент за насърчаване на новата политика на сближаване.

ИТС е многосекторна стратегия и подкрепата за морския сектор има важна, макар и не централна роля в планирания курс за интегрирано териториално развитие. По този начин планираните действия в рамките на ИТС си взаимодействат с Общата морска програма за Черно море и стратегическата програма за научни изследвания и иновации за Черно море и се очаква да допринесат за нея (и двете са компоненти на стратегията на ЕС за син растеж), по-специално от гледна точка на повишаване на новите знания, подобряване на достъпа до информация и осигуряване на ефикасно и устойчиво управление на свързаните с морето дейности, включително аквакултурите и туризма, с цел поддържане на здрави морски и крайбрежни екосистеми.

2.2.1.3. Показатели

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка ii), член 17, буква в), подточка iii), точка 17, параграф 9

Таблица 2: Показатели за крайния резултат

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]	цел
-----------	----------------	-----------	-----------	------------------------	------------------------------------	----------------------------------	-----

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референтна година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки

2.2.1.4. Основните целеви групи

За справка: Член 17, параграф 3, буква д), подточка iii), член 17, параграф 9, буква в), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

Основните целеви групи за СЦ 2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в области, различни от градските райони, са:

- Население в трансграничния район (население на областите Бургас, Хасково и Ямбол и Одрин и Лозенград (Къркларели))
- Местни/регионални органи и органи, регионални структури на централни публични органи;
- Гражданско общество;
- Неправителствени организации;
- Научноизследователска и развойна дейност, академични институции и институции за обучение;
- Социални институции;
- ММСП.

2.2.1.5. Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

Референтни документи: член 17, параграф 3, буква д), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

Планира се изпълнението на *Приоритет 2 „Интегрирано развитие на трансграничния регион“* да се осъществява чрез инструмента на интегрираната териториална стратегия (ИТС), т.е. чрез други териториални инструменти (член 22, буква в) от РОР). Териториалният анализ на програмата за трансгранично сътрудничество определя целия трансграничен регион като един функционален район, оправдан от наличието на „подобни икономически, социални и териториални предизвикателства, нужди и потенциал“. Приоритетните области на интервенция, определени чрез анализа на нуждите и потенциала, са:

- Социално сближаване
- Икономическо развитие с акцент върху МСП и туризма;
- Опазване на околната среда и опазване на биологичното разнообразие.

Целта да се отговори на установените нужди чрез укрепване на полицентричния модел на развитие и по този начин да се намалят пространствените дисбаланси е в основата на териториалното сближаване на мерките, включени в многосекторен пакет. Ядрото на полицентричната мрежа в развитата територия се състои от пет големи градски центъра (Бургас, Ямбол, Хасково, Одрин, Лозенград (Къркларели)) и градските оси, които ги свързват. Около това ядро е изградена мрежа от по-малки центрове с общински и надобщински функции.

Територията се характеризира с общи нужди и потенциал за развитие и по същество е функционален район, но подход към интервенциите, който е по-тясно свързан с особеностите на местния контекст, му позволява да се диференцира в рамките на своите зони на интензивна намеса. В рамките на техния обхват по-интензивното прилагане на някои от интегрираните мерки в цялостния пакет се очаква да доведе до по-добър резултат и да донесе по-осезаеми ползи за цялата територия. По този начин предвидените и прилагани мерки в цялата функционална област, за която се разработва стратегията, увеличават не само тяхната ефективност, но и ефективността на пакета от интегрирани мерки като цяло.

Особеностите на местния контекст предхождат определянето на шест такива зони:

1. **Целият функционален район (цялата територия, попадаща в обхвата на стратегията)** – приложим за всички инвестиции, свързани с туризма;
2. **Зона на градски центрове на високо равнище** (Бургас, Ямбол, Хасково, Одрин и Лозенград (Къркларели)). Петте основни икономически двигателя в региона имат най-голям потенциал за трансформация на местната икономика чрез мерки за цифров и енергиен преход и прилагане на модела на кръговата икономика. Колкото по-високо е равнището на цифровизация, енергийна ефективност и неутралност по отношение на климата, толкова по-ефективна и устойчива ще бъде местната икономика. Тези градски центрове на високо равнище също имат потенциала да се превърнат в пример в цифровата трансформация, който другите по-малки общини могат да последват.
3. **Зона на центрoвете на общинско и надобщинско равнище** (малки и средни градове, които компенсират развитието на големите градове в ядрото). Гръбнакът на икономиката в тази зона са малките и средните предприятия (МСП). Като се има предвид икономическото развитие на района, както и значителните неблагоприятни икономически и социални последици от кризата с COVID-19, интегрираните териториални инвестиции се считат за най-подходящи за

подпомагане на местните предприятия за преодоляване на отрицателните последици от пандемията.

4. **Зона на активна транспортна комуникация** (основната транспортна артерия през границата). През територията на региона на трансгранично сътрудничество България – Турция преминава един от коридорите на основната мрежа TEN-T с разширения към трети държави – Ориент/Източно-средиземноморски коридор, който свързва Северна Европа с Югоизточна Европа. Относително високият дял на автомагистралите и пътищата от първа класа дава на трансграничния регион по-благоприятна позиция за да извършва транзитни потоци и да гарантира интегрирането на съседните пътни мрежи. Настоящото състояние на транспортната инфраструктура обаче се нуждае от модернизация, за да изпълни основните си цели.

5. **Зона на взаимодействие суша-море** (устойчиво развитие в морското пространство). Предвид факта, че програмният район България-Турция включва крайбрежните райони на Черно море (Бургас и Лозенград (Къркларели)), е необходима силна връзка между мерките и стратегическите документи относно опазването на околната среда в Черно море (стратегия на ЕС за син растеж, Обща морска програма за Черно море, Стратегическа програма за научни изследвания и иновации, Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване). Всички тези документи подчертават жизненоважната необходимост от съвместни инициативи за устойчиво развитие на морската среда.

6. **Зона на Европейския зелен пояс** (засилена роля в опазването на биологичното разнообразие). Районът на ТГС се намира в най-южната част на европейския зелен пояс. В него се намира гореща точка на биологично разнообразие и се образува изключително разнородна мозайка от естествени ландшафти, включително естествени екосистеми, планини, гори и степни местообитания, както и езера и крайбрежни зони. Регионът включва и изключителни културни пейзажи, в които живеят множество застрашени растителни и животински видове.

Таблица 5: Измерение 2 — форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
2	Фондове на Съюза (ЕФРР и ИПП)	2.1	01 – Безвъзмездна помощ	

Таблица 6: Измерение 3 — териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

2.3. Наименование на приоритета (повтаря се за всеки приоритет)

За справка: Член 17, параграф 3, буква г)

Текстово поле: [300]

По-сигурен трансграничен регион

2.3.1. Специфична цел (повтаря се за всяка избрана специфична цел)

Текстово поле: [300]

Подобряване на управлението на миграцията

За справка: член 17, параграф 3, буква з)

2.3.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка и), член 17, параграф 9, буква в), подточка ii)

Стратегически проект, свързан с укрепването на капацитета на правоприлагащите институции от двете страни на границата за справяне с незаконната миграция в дух на сътрудничество и солидарност, ще бъде насочен към приоритета „По-сигурен граничен район“ по специфична цел № 2 на INTERREG: По-безопасна и по-сигурна Европа. Партньори по проекта ще бъдат Регионална дирекция на Министерството на вътрешните работи Хасково, Регионална дирекция на Министерството на вътрешните работи Бургас и Регионална дирекция на Министерството на вътрешните работи Ямбол от българската страна, а от турска страна – управител на Одрин и управител на Лозенград (Къркларели).

С увеличаването на броя на бежанците, които пребивават в България и Турция в резултат на продължаващия миграционен натиск в областта на трансграничното сътрудничество, стана очевидна необходимостта от засилване на институционалната координация за оперативно сътрудничество в областта на установената незаконна миграция във вътрешността. Регионалните дирекции на Министерството на вътрешните работи в Хасково, Бургас и Ямбол (България) и правоприлагащите отдели на провинции Одрин и Лозенград (Къркларели) (Турция) до момента са изолирани от огромната институционална и финансова подкрепа на ЕС в областта на незаконната миграция, която се предоставя основно на граничните органи. Изброените по-горе институции се занимават с незаконни мигранти, заловени на територията на съответната държава (засичане във вътрешността) поради липсата на всеобхватна стратегия за сътрудничество в областта на незаконната миграция и на капацитет за координиране и прилагане на такава стратегия.

Дейностите по проекта, предвидени в рамките на този проект, са свързани със специфичната цел: Подобряване на управлението на миграцията, тъй като те са насочени към повишаване на способностите на служителите на правоприлагащите органи от двете страни и едновременно увеличаване на трансграничното въздействие, като всички те ще допринесат за постигането на конкретната цел. Планираните обучения ще повишат познанията за нормативната уредба на международно и европейско равнище и ще повишат езиковите умения, които ще играят важна роля за намаляване на пречките, дължащи се на езика. Предоставянето на специализирано оборудване ще осигури на служителите на правоприлагащите органи необходимото оборудване за по-ефективна борба с незаконната миграция. Проектът ще спомогне за изграждането на система в случай на бъдещи кризи и ще промени начина на реакция от реакции на извънредна база към трайни решения и всичко това може да бъде направено, ако в процеса участват ключови

институционални участници, обхващащи двете основни области, в които е установена незаконна миграция – на границата и във вътрешността на страната.

Примерният вид действия, които ще бъдат подкрепени, са свързани с:

— Провеждане на обучения, обмен на опит и добри практики, учебни посещения с цел подобряване на институционалното сътрудничество и капацитета;

— Мерки за повишаване на сигурността в градските и крайградските райони на трансграничния регион;

— Доставка на специализирано оборудване/устройства за подобряване на техническите възможности и повишаване на физическия капацитет на служителите/службите на правоприлагащите органи в трансграничния регион.

3.3.2. Показатели

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка ii), член 17, буква в), подточка iii), точка 17, параграф 9

Таблица 2: Показатели за крайния резултат

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референт на година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки

4.3.2. Основните целеви групи

Референтни документи: Член 17, параграф 3, буква д), подточка iii), член 17, параграф 9, буква в), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

Предвижда се действията, подкрепяни по този приоритет, да донесат ползи за следните целеви групи:

- Население в трансграничния район (население на областите Бургас, Хасково и Ямбол и Одрин и Лозенград (Къркларели));
- Посетители в трансграничния регион;
- Мигранти и лица, търсеци убежище;
- Публични органи и доставчици на услуги;
- Предприятия;
- Потенциални инвеститори и местни икономически оператори;
- Правоприлагащите органи в граничния район;
- Потенциални бенефициери:
- Областни дирекции на МВР – Хасково, Бургас и Ямбол;
- Правоприлагащ отдел в провинции Одрин и Лозенград (Къркларели);
- Други правоприлагащи органи.

Таблица 5: Измерение 2 — форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
3	Фондове на Съюза (ЕФРР и ИПП)	3.1	01 – Безвъзмездна помощ	

3. Предприети действия за привличане на съответните партньори в подготовката на програмата по Interreg и ролята на тези партньори по програмата в изпълнението, мониторинга и оценката на програмата

За справка: член 17, параграф 3, буква ж)

Текстово поле [10 000]

Целият цикъл на програмата, включително подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на програмата, е замислен така, че да гарантира активното участие на съответните партньори.

Принципът на партньорство е ключов елемент при усвояването на фондовете на ЕС, като се основава на подхода на многостепенно управление и гарантира участието на гражданското общество и социалните партньори. Като част от процеса на изготвяне на програмирането и в съответствие с подхода „отдолу нагоре“ се проведе широк процес на

консултации с участието на публични органи, представители на гражданското общество, социални партньори и предприятия. Документите, свързани с програмирането, като например Документ за трансгранична ориентация, териториален анализ, интервенционна логика и др., бяха публикувани на уебсайта на програмата и бяха предоставени на разположение на обществеността.

Процесът на подготовка на програмата Interreg-ИПП за трансгранично сътрудничество между България и Турция започна през 2019 г. с регионални консултации и срещи, на които бяха представени новите елементи за програмния период 2021—2027 г. Консултациите и срещите бяха проведени в периода август – октомври 2019 г. както на турска, така и на българска територия. В Турция бяха проведени шест срещи на регионални фокусни групи – 2 в Едирен (на 29.7.2019 г. и 30.7.2019 г.) и 4 в Къркларели (на 31.7.2019 г. и 1.8.2019 г.) и широка регионална консултативна среща в България (през октомври 2019 г. в Бургас). Целта на проведените регионални консултации беше да се определят местните нужди, като се следва подходът „отдолу нагоре“. Заседанията бяха посветени на регионалните и местните заинтересовани страни, тъй като те лесно могат да подчертаят предизвикателствата и потенциала на дадена територия. Основната цел беше да се включат предложения от заинтересованите страни относно приоритизирането на целите на политиката и възможните интервенции.

По време на регионалните консултации бяха изтъкнати следните основни въпроси, които изискват специални мерки по програмата, а именно: отрицателно демографско развитие, масово обезлюдяване в селските райони; миграция на квалифицирана работна сила с висока степен на уязвимост към изменението на климата; сезонен характер на туристическия сектор; остаряла инфраструктура, свързана с предотвратяването на риска; недостатъчно развита пътна, туристическа и екологична инфраструктура. Регионалните и местните заинтересовани страни изразиха желание за въвеждане на нови партньорства, но също така настояваха за устойчивостта на предишните партньорства и за опита в сътрудничеството със съседната държава. Цел 5 на политиката „Европа по-близо до гражданите“ беше подкрепена от участващите заинтересовани страни.

Въз основа на статистическите данни, събрани на ниво програма, както и на резултатите от регионалните консултации, беше изготвен териториален анализ на програмния район.

Процесът на програмиране продължи със създаването на съвместна работна група (СРГ) за стратегическо планиране и програмиране през ноември 2019 г. Съвместната работна група направлява фазата на програмиране и гарантира качеството и ефективността на подготовката на програмата в съответствие с приложимата правна рамка на Европейския съюз. Тя играе ключова роля в организирането на диалога със съответните заинтересовани страни, като допринася за резултатите от националните и регионалните консултации и т.н. Съвместна работна група отговаря за одобряването на окончателния проект на програмата и нейните изменения на етапа на консултации с Европейската комисия. Съвместната работна група се състои съответно от делегации на България и Турция, в които участват национални, регионални и местни представители от двете държави. На първото заседание на съвместната работна група (на 12 ноември 2019 г.) бяха одобрени процедурният правилник на съвместната работна група и концептуалният документ за

програмата за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Турция за периода 2021—2027 г. На второто си заседание (на 24 септември 2020 г.) съвместната работна група одобри Териториалния анализ и логиката на интервенцията на бъдещата програма. На 24 февруари 2021 г. чрез писмена процедура съвместната работна група одобри преразгледаната логическа информация за интервенцията на програмата (след изменението на проектите на регламенти) и възложи мандат на управляващия орган и националния орган да изготвят и представят предложението за програмния документ.

Във връзка с разработването на териториална стратегия за интегрирани мерки и избран приоритет на програмата в рамките на цел 5 на политиката „Европа по-близо до гражданите“ по Програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция за периода 2021—2027 г. беше създадена работна група. Работната група включва представители на местните заинтересовани страни – местни органи, предприятия, НПО и др., и има подпомагащи функции по време на всички етапи от изготвянето на многогодишната стратегия за интегрирано териториално развитие за периода 2021—2027 г. с цел да се отговори на нуждите на програмата INTERREG – IPA CBC България – Турция 2021—2027 г., за да се допринесе за устойчивото икономическо развитие на региона. Основната отговорност на работната група е да си сътрудничи с консултанта по време на разработването на Териториалната стратегия за интегрирани мерки по ЦП5 „Европа по-близо до гражданите“ и да използва резултатите от диалога със съответните заинтересовани страни, бази данни, експертни позиции и т.н.

Широките консултации по подготовката на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция за периода 2021—2027 г. ще продължат с обществени консултации по стратегията за интегрирано териториално развитие и докладите за оценка на околната среда за програмата и стратегията.

Веднага след като Европейската комисия одобри програмата INTERREG-ИПП за трансгранично сътрудничество България – Турция 2021—2027 г., ще бъде създаден съвместен мониторингов комитет. Съставът на комитета по мониторинг се договаря от участващите държави и е в съответствие с разпоредбите на член 29 от проекта на регламент за Interreg. СКМ разглежда напредъка в изпълнението на програмата и в постигането на междинните и крайните цели, всички въпроси, които засягат изпълнението на програмата по Interreg, и мерките, предприети за справяне с тези проблеми, напредъка в извършването на оценките, обобщенията на оценките и евентуалните последващи действия във връзка с констатациите, изпълнението на действията за комуникация и видимост, напредъка в изпълнението на операциите по Interreg от стратегическо значение.

4. Подход към комуникацията и видимостта за програмата по Interreg (цели, целеви групи, комуникационни канали, включително отразяване в социалните медии, където е приложимо, планиран бюджет и съответните показатели за мониторинг и оценка)

За справка: член 17, параграф 3, буква з)

Текстово поле [4 500]

Значението на ефективната комуникация стана широко признато от всички участници, управляващи програми, финансирани от ЕС. През периода 2021—2027 г. програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция ще запази добрите комуникационни практики от миналото и ще прилага гъвкав подход в отговор на новите предизвикателства в отношенията с обществеността. Комуникационните дейности по Програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция за периода 2021—2027 г. са предназначени да улеснят изпълнението на програмата в два аспекта: подпомагане на кандидатите и бенефициерите и повишаване на осведомеността за положителното въздействие на финансирането от ЕС. Всички те се изразяват в следните комуникационни цели:

да направи програмата известна, привлекателна и леснодостъпна за потенциалните кандидати от всички приоритети и във всички региони на програмния район;

подпомагане на бенефициентите при изпълнението на проектите;

да се гарантира широко признаване на програмата, предоставяща подкрепа от ЕС за развитие на програмния район.

Основният акцент на комуникационните дейности е насочен към потенциалните кандидати, бенефициерите, заинтересованите страни и институциите, участващи в изпълнението на програмата.

Целевите групи на комуникационните дейности са:

Бенефициери и потенциални бенефициери: публични органи, МСП, НПО, университети, институции за научни изследвания, образование и обучение, еврорегиони и други съвместни трансгранични структури, местни граждани и посетители.

Други заинтересовани страни – правителствени/неправителствени участници: национални, регионални и местни органи и администрации, общини, областни съвети, областни администрации, НПО, действащи на гранично равнище, търговски сдружения на граничните региони, женски и младежки организации, трансгранични сдружения, културни, научноизследователски и научни организации, организации, представляващи икономически и социални интереси, заинтересовани страни от основните програми;

Национални/регионални/местни медии от двете държави;

Широката общественост (граждани)

При комбинацията от комуникационни канали се вземат предвид тематичните цели на програмата. Съществуват както цифрови, така и традиционни инструменти:

Канали за комуникация

Цифрови

Уебсайт;

Социални медии (Facebook и YouTube);

Електронни прояви (срещи, работни срещи, конференции, семинари, обучения);

Дейности за връзки с обществеността (информационни бюлетини, електронни брошури, Наръчник за визуална идентичност)

Традиционни

Дейности за връзки с обществеността (съобщения за медиите, публикации, интервюта, показване, кратки видеоматериали)

Сигнализация (блокове с логото на програмата на входа на сградата и на УО, НО, СС, плаващи под знамето на ЕС);

Мероприятия/обучения

Срещи, работни срещи, конференции, семинари, обучения – за бенефициери, потенциални бенефициери и медии

Местни прояви за честване на Европейския ден на сътрудничеството

Уебсайт

Подобно на основния източник на информация, новият уебсайт ще запази основната основна структура като тази от предходния програмен период.

Социални медии

Програмата ще използва Facebook и YouTube като основни канали в социалните медии. За да достигне максимална аудитория, УО ще използва оптимизация на търсачките (SEO) и реклами в Google (Google Ads), Facebook и YouTube.

уебинари за електронно обучение

Значителна част от онлайн стратегията е насочена към онлайн образованието. УО ще гарантира достъпността на информацията за заинтересованите страни, които не могат да присъстват физически на събитията. Ако е необходимо, всички възможни прояви под линията (BTL) ще бъдат прехвърлени онлайн.

Дейности по връзки с обществеността

Ще бъдат изготвени съобщения за медиите, които ще бъдат разпространени сред местните/регионалните/националните медии.

Електронните бюлетини/информационни бюлетини ще бъдат публикувани и разпространени чрез социалните медии и уебсайта на програмата.

Инфографиките ще се използват за визуално представяне на сложна информация по бърз и ясен начин.

Пресконференциите ще бъдат организирани предимно на място.

Снимки от проявите и проектите ще се използват за подготовка на публикации, рекламни материали, видеоматериали и слайдове.

Видеоматериали – ще бъдат създадени кратки прояви за популяризиране на програмата през целия програмен период.

Рекламни материали – рекламни банери/подаръци/справки ще бъдат разпространявани по време на обществени прояви

Прояви и срещи

Взаимодействието между хората е от съществено значение за изграждането на доверие и за създаването на условия за сътрудничество. Като инструмент за достигане до бенефициерите и инфлуенсърите, проявите ще бъдат насочени към участниците, за да предприемат действия, като получат достъп до уеб инструментите или взаимодействат с раздела за електронно обучение на уебсайта.

Специално внимание ще бъде отделено на новите видове бенефициери по програмата Interreg, като например ММСП, по отношение на широки информационни кампании относно предоставените възможности за финансиране, мероприятия за намиране на партньори на етапа на кандидатстване и т.н.

Друг важен елемент от комуникационната стратегия ще бъде посветен на стратегията за ЦП 5, която е приоритетът с най-голям дял от бюджета. Комуникационните дейности ще започнат по време на разработването на стратегията чрез широкообхватен подход на участие с участието на всички видове териториални заинтересовани страни – граждани, органи, неправителствени организации, предприятия. Изготвянето на списъка на операциите ще се извършва по прозрачен начин въз основа на консултации с потенциални организатори на проекти.

Обучения

Предоставят се обучения за бенефициерите по проектите (относно правилата за възлагане на обществени поръчки, докладването, финансовото управление, проверката на разходите, нередностите, правилата за комуникация и други въпроси, свързани с изпълнението на проектите).

МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

УО ще информира СКМ веднъж годишно за напредъка и анализа на изпълнението на действията за комуникация и видимост. По искане на ЕК УО ще информира писмено по време на етапа на преглед за напредъка в изпълнението на действията за комуникация и видимост.

УО, заедно със СС и НА, ще разработват годишни комуникационни планове за всяка година. Той може да бъде преразгледан въз основа на констатации от вътрешен анализ или външни препоръки от СКМ, ОО или външни оценители.

За да оцени резултата от комуникационните дейности, УО ще извърши оценки на вижданията на потребителите.

Вид дейности	Показател за изпълнението	<i>Цел 2027 г.</i>	Показател за резултатите	<i>Цел 2027 г.</i>
Прояви	<i>Брой прояви за потенциални кандидати/бенефициери/заинтересовани страни/широка общественост</i>	28	<i>Обща полза от проявата за участниците (проучване)</i>	<i>Минимум 50 % много удовлетворен резултат</i>
	<i>Брой участници в проявите</i>	1300		
Публикации	<i>Брой публикации (включително социални медии)</i>	350	<i>Обща полза от публикациите за читателите (проучване)</i>	<i>Минимум 50 % много удовлетворен резултат</i>
Уебсайт на програмата	<i>Брой посещения</i>	70000	<i>Обща полза от сайта/страницата за читателите (проучване)</i>	<i>Минимум 50 % много удовлетворен резултат</i>
Социални медии	<i>Брой последователи/абонанти</i>	700	<i>Брой акции, харесвания, мнения, коментари и хаштаг споменавания</i>	1000